

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

МІКРОЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації

для проведення практичних занять для студентів денної та заочної форм навчання спеціальностей 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

м. Івано-Франківськ
2020

Мікроекономіка: методичні рекомендації для проведення практичних занять для студентів денної та заочної форми навчання спеціальностей 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. / уклад. Васильченко С.М. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, 2020. – 54 с.

Укладач:

к.е.н., доцент **Васильченко С. М.**

Рецензенти:

Романюк М. Д. – д.е.н., професор кафедри менеджменту та маркетингу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Вербовська Л.С. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування ДВНЗ «Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу».

*РЕКОМЕНДОВАНО ДО ДРУКУ РІШЕННЯМ
кафедри теоретичної і прикладної економіки
(протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.)*

*ВЧЕНОЇ РАДИ ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»
(протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.)*

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни "Мікроекономіка" за кредитно-модульною системою містять навчально-методичне забезпечення курсу, до якого входять тематичні плани з дисципліни, плани семінарських занять, економічний словник, питання для самостійного вивчення та список рекомендованої літератури, тести і вправи до кожної теми. Призначені для студентів денної та заочної форми навчання спеціальностей 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

УДК 330
ББК 65.01

ЗМІСТ

Вступ

Критерії оцінювання

Робоча програма

Плани семінарських занять

Тема 1. Вступ до мікроекономіки: основні поняття

Тема 2. Попит та пропозиція: аналіз часткової рівноваги.

Тема 3. Еластичність.

Тема 4. Теорія вибору споживача.

Тема 5. Споживання і попит.

Тема 6. Теорія фірми: виробництво і вартість.

Тема 7. Теорія пропозиції: конкурентні фірми та галузь.

Тема 8. Неповна конкуренція: монополія.

Тема 9. Неповна конкуренція: монополістична конкуренція та олігополія.

Тема 10. Антимонопольна політика.

Тема 11. Ринки факторів виробництва: праця.

Тема 12. Ринки факторів виробництва: капітал і природні ресурси

Тема 13. Загальна рівновага і ефективність.

Тема 14. Неспроможність ринку. Зовнішні ефекти.

Тема 15. Суспільні блага.

Тема 16. Ефективність, справедливість та державна влада.

Питання курсу, що виносяться для самостійного опрацювання.

ВСТУП

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мета викладання дисципліни полягає у формуванні у студентів навичок економічного мислення, ринкової поведінки та формування економічної культури.

Розвиток ринкових відносин та ринкового економічного середовища вимагає економічних знань та розуміння механізму взаємодії різноманітних економічних процесів та явищ в суспільстві. У курсі "**Мікроекономіка**" передбачено вивчення основних явищ та процесів ринкової економіки та відображення їх у системі економічних категорій, принципів, законів та моделей. Опанування дисципліною сприятиме розумінню студентами механізму функціонування сучасної ринкової економіки, державного регулювання економіки, а також допоможе формуванню підприємницьких здібностей.

Мета проведення лекцій – ознайомлення студентів з теоретичними положеннями основних розділів дисципліни "**Мікроекономіка**".

Метою проведення практичних (семінарських) занять є формування вмій та навиків практичного застосування отриманих знань з дисципліни "**Мікроекономіка**" для розв'язання конкретних економічних ситуацій на мікрорівні.

Самостійна робота студентів при вивченні курсу "**Мікроекономіка**" проводиться у таких формах:

- опрацювання окремих питань лекційного матеріалу;

- підготовка до практичних занять (розв'язування тестів, задач);
- вивчення тем або окремих питань, що виносяться для самостійного опрацювання.

Контроль за виконанням самостійної роботи здійснюється шляхом опитування на практичних (семінарських) заняттях, перевірки конспектів та он-лайн тестування (Модуль №3).

Форми контролю. Контроль успішності студентів здійснюється у формі поточного контролю та контролю самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється шляхом он-лайн тестування (Модуль №1 та №2). Під час практичних занять студенти за бажанням можуть отримати додаткові оцінки. Всі пропущені практичні (семінарські) заняття обов'язково відпрацьовуються (в залежності від причин пропуску заняття), проте викладач тільки фіксує відпрацювання у журналі, а оцінка, при цьому, не виставляється.

Контроль самостійної роботи проводиться у формі усного опитування, розв'язування задач під час проведення семінарів та он-лайн тестування (Модуль №3)

Підсумкова (залікова) оцінка засвоєння навчального матеріалу визначається як середньоарифметична трьох обов'язкових модульних оцінок та оцінок, які студенти отримали на практичних заняттях.

Підсумкова оцінка з дисципліни у стобальній шкалі переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС за схемою:

Шкали оцінювання			
Університетська	Національна		Шкала ЄКТС
90 – 100	5	відмінно	A
80 – 89	4	добре	B
70 – 79			C
60 – 69	3	задовільно	D
50 – 59			E
26 – 49	2	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX
1 – 25		незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F

ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ З ДИСЦИПЛІНИ "Мікроекономіка"

Назва теми	Форма навчання		
	Денна		
	Кількість годин		
	лекц.	сем.	сам.
МОДУЛЬ 1			
Тема 1. Вступ до мікроекономіки: основні поняття	2	2	2
Тема 2. Попит та пропозиція: аналіз часткової рівноваги.	2	2	2
Тема 3. Еластичність.	2	2	2

Тема 4. Теорія вибору споживача.	2	2	2
Тема 5. Споживання і попит.	-	-	4
МОДУЛЬ 2.			
Тема 6. Теорія фірми: виробництво і вартість.	2	2	2
Тема 7. Теорія пропозиції: конкурентні фірми та галузь.	2	2	2
Тема 8. Неповна конкуренція: монополія.	2	2	2
Тема 9. Неповна конкуренція: монополістична конкуренція та олігополія.	2	-	2
МОДУЛЬ 3.			
Тема 10. Антимонопольна політика.	-	-	8
Тема 11. Ринки факторів виробництва: праця.	-	-	8
Тема 12. Ринки факторів виробництва: капітал і природні ресурси	-	-	8
Тема 13. Загальна рівновага і ефективність.	-	-	8
Тема 14. Неспроможність ринку. Зовнішні ефекти.	-	-	8
Тема 15. Суспільні блага.	-	-	8
Тема 16. Ефективність, справедливість та державна влада.	-	-	8
РАЗОМ	16	14	78

Назва теми	Форма навчання		
	Заочна		
	Кількість годин		
	лекц.	сем.	сам.
Тема 1. Вступ до мікроекономіки: основні поняття	-	2	8
Тема 2. Попит та пропозиція: аналіз часткової рівноваги.	2	2	2
Тема 3. Еластичність.	2	2	2
Тема 4. Теорія вибору споживача.	2	2	2
Тема 5. Споживання і попит.	-	-	2
Тема 6. Теорія фірми: виробництво і вартість.	-	2	2
Тема 7. Теорія пропозиції: конкурентні фірми та галузь.	-	-	8
Тема 8. Неповна конкуренція: монополія.	-	-	8
Тема 9. Неповна конкуренція: монополістична конкуренція та олігополія.	-	-	8
Тема 10. Антимонопольна політика.	-	-	8
Тема 11. Ринки факторів виробництва: праця.	-	-	8
Тема 12. Ринки факторів виробництва: капітал і природні ресурси	-	-	8
Тема 13. Загальна рівновага і ефективність.	-	-	8
Тема 14. Неспроможність ринку. Зовнішні ефекти.	-	-	8
Тема 15. Суспільні блага.	-	-	8
Тема 16. Ефективність, справедливість та державна влада.	-	-	8
РАЗОМ	6	10	98

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема1. Вступ до мікроекономіки: основні поняття.

1. Предмет мікроекономіки. Обмеженість ресурсів та проблема вибору.
2. Альтернативна вартість та граничний аналіз в економіці. Ефективність.
3. Проблема координації та ринок. Поняття економічної моделі.

Економічний словник

Translate and explain the significance of these words

Економіка	economy
Економіка (наука)	economics
Економічна модель	economic model
Економічна політика	economic policy
Мікроекономіка	microeconomics
Макроекономіка	macroeconomics
Меркантилізм	mercantilism
Класична школа	classical school
Маржиналізм	marginalism
Кейнсіанство	keynesianism
Монетаризм	monetarism
Інституціоналізм	institutionalism
Потреби	needs
Економічні ресурси	economic resources
Економічні відносини	economic relation
Свобода вибору	freedom of choice
Обмеженість (рідкість)	scarcity
Крива виробничих можливостей	production possibility curve
Альтернативні витрати	opportunity cost
Економічне зростання	economic growth
Ефективний розподіл ресурсів	efficient allocation of resources
Виробник	producer
Працедавець	employer
Виробництво	production
Галузь	industry
Виробнича ефективність	productive efficiency
Віддача	return
Відтворювані природні ресурси	reproductive natural resources
Закон зростання альтернативної вартості	law of increasing opportunity cost
Доходи	

Зарплата	
Відсоток (як форма доходу)	
Прибуток	
Додаткова вартість	surplus value
Рента	
Домогосподарство	
Підприємство	
Уряд	
Нерезиденти	
Особистий інтерес, зацікавленість	self interest
Економічні інституції	economic institutions
Невдачі ринкового механізму	market failure
“Невидима рука”	invisible hand

- **Питання для обговорення.**

1. Why the Division of Labor Increases Production?
2. Why might Belgium, France, Italy, and Sweden have a higher export to GDP ratio than the United States?
3. How To Organize Economies: An Overview of Economic Systems?
4. Would a research study on the effects of soft drink consumption on children's cognitive development be a positive or normative statement?
5. Could a nation be producing in a way that is allocatively efficient, but productively inefficient?
6. Why is a production possibilities frontier typically drawn as a curve, rather than a straight line?
7. During the Second World War, Germany's factories were decimated. It also suffered many human casualties, both soldiers and civilians. How did the war affect Germany's production possibilities curve?
8. What assumptions about the economy must be true for the invisible hand to work? To what extent are those assumptions valid in the real world?

- **Тести та вправи.**

1. Виберіть найповніше визначення предмету мікроекономіки:

- А. мікроекономіка вивчає гроші, банківську систему, капітал;
- Б. мікроекономіка вивчає окремі змінні величини, які впливають на стан народного господарства;
- В. мікроекономіка вивчає поведінку окремих суб'єктів ринку та стан окремих ринків;
- Г. мікроекономіка вивчає економічні відносини щодо виробництва та обміну товарами.

2. Економічні блага - це...

- А. Блага, які споживають люди.
- Б. Блага, які використовуються в економіці.
- В. Блага, які є обмеженими.
- Г. Блага, які мають економічно використовуватись.

3. Проблема вибору в економіці виникає внаслідок того, що...

- А. В країні існує дефіцит деяких благ.

- Б. Існують різні потреби у різних людей.
- В. Держава не має ефективного розподілу ресурсів.
- Г. Ресурси країни обмежені, а потреби людини безмежні

4. Яке з нижченаведених слів за сенсом найтісніше пов'язане з поняттям «економічний ресурс»:

- а) безкоштовний; б) рідкісний; в) дешевий; г) надмірний.

5. З фактом обмеженості ресурсів стикаються:

- а) тільки слаборозвинуті країни б) тільки бідні люди
- в) бідні країни і бідні люди г) всі люди і всі суспільства

6. Товари та послуги, це...

- а) лише інвестиційні блага;
- б) завжди економічні блага;
- в) потреба в чомусь;
- г) як економічні, так і неекономічні блага

7. Помилковим є твердження, згідно з яким:

- а) рідкісність (обмеженість) ресурсів завжди пояснюється безмежністю потреб людей;
- б) крива виробничих можливостей завжди ілюструє рідкісність, альтернативні витрати, проблему вибору;
- в) рух по межі виробничих можливостей засвідчує, що альтернативні витрати завжди постійні;
- г) криву виробничих можливостей завжди можна використовувати для оцінки вибраного суспільством співвідношення між виробництвом суспільних і індивідуальних благ.

8. Вигідніше випускати продукцію, альтернативні витрати якої:

- а) постійні;
- б) мінімальні;
- в) максимальні;
- г) не можна дати точну відповідь, оскільки альтернативні витрати не є показником, на який слід орієнтуватися при випуску продукції.

9. Економічні блага відрізняються від неекономічних тим, що економічні блага ...

- а) задовольняють потреби людини.
- б) необхідні для життя людини.
- в) їхній розподіл пов'язаний з обігом грошей.
- г) немає вірної відповіді

10. У ринковій економіці розподіл доходу:

- А) відбувається до потреб кожної людини;
- Б) визначається урядом через систему оподаткування;
- В) визначається цінами економічних ресурсів, якими володіють окремі люди;
- Г) є несправедливим, бо існує велика різниця в доходах.

11. Проблема «що виробляти»...

- А. Може стояти тільки перед приватним підприємцем, але не перед державним підприємством.
 Б. Може розглядатися як проблема вибору альтернативи на кривій виробничих можливостей.
 В. Виникає тільки в командній економіці, якщо планові органи не володіють достовірною інформацією.
 Г. Виникає тільки в ринковій економіці внаслідок стихійності ринкового механізму.

12. Не належать до суб'єктів економіки:

- а) резиденти б) нерезиденти в) сільськогосподарський сектор г) все вірно

13. Вкажіть одне правильне твердження:

- а). функцією домогосподарств — є виробництво товарів
 б). функцією держави — є споживання суспільних благ.
 в). функцією підприємств — є споживання ресурсів
 г). зарплата — єдиний вид заробленого доходу домогосподарства

14. Припустимо, що всі ресурси в економічній системі використовуються таким чином, що збільшувати виробництво одного продукту можливе тільки за рахунок скорочення виробництва іншого продукту. Економіст назве таку економіку:

- А. неефективною; Б. ефективною; В. кризовою; Г. дефіцитною.

15. Будуючи економічні моделі, економісти:

- а). розробляють припущення, які спрощують ситуацію;
 б). включають усю наявну інформацію;
 в). мають використовувати тільки математичні методи;
 г). все вірно.

16. Плата за електроенергію сім'єю Харуків відображає в схемі циркулюючих потоків рух грошових потоків від...

- А. Домогосподарства на ринок ресурсів Б. Фірми на ринок товарів та послуг.
 В. Фірми на ринок виробничих ресурсів. Г. Домогосподарства на ринок товарів і послуг.

17. В таблиці представлені дані, що характеризують потенційні можливості умовної економічної системи по випуску споживчих та інвестиційних товарів. Як зміняться альтернативні витрати при випуску останньої одиниці споживчих товарів в порівнянні з альтернативними витратами на виготовлення першої одиниці цього виду продукції?

Альтернативні можливості	Об'єм випуску продукції, ум.од.	
	Споживчі товари	Інвестиційні товари
A	0	15
B	1	14
C	2	12
D	3	9
E	4	4
F	5	0

- а) збільшаться на 20%; б) зменшаться на 20%;
в) збільшаться в 4 рази; г) зменшаться в 4 рази;

18. Стан випуску товарів у країні позначено певною точкою «В» на кривій виробничих можливостей «КВМ». Якщо ресурси праці будуть використані не повністю, тобто виникне безробіття, тоді:

- а) точка В переміститься із КВМ усередину;
б) точка В вийде поза КВМ;
в) точка В залишиться на своєму місці;
г) точка В переміститься по КВМ вниз.

19. Закон зростання альтернативних витрат діє, якщо крива виробничих можливостей має вигляд...

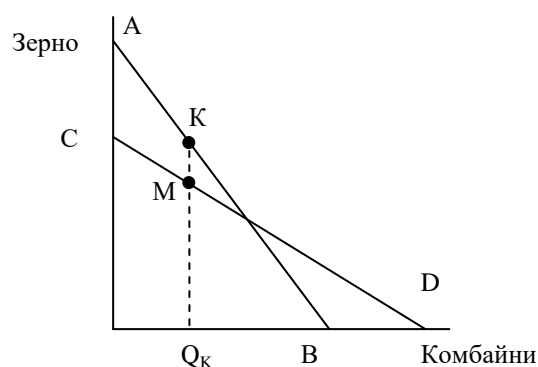
- а) Будь-якої кривої.
б) Прямої.
в) Прямої або опуклої кривої.
г) Опуклої кривої.

20. Крива виробничих можливостей ілюструє:

- а) Кількість виробничих ресурсів, що має суспільство;
б) Обмеженість ресурсів та безмежність потреб;
в) Альтернативи виробництва двох товарів при обмежених ресурсах.
г) Альтернативи споживання двох товарів при обмежених ресурсах.

21. Лінія АВ – початкова крива виробничих можливостей, а лінія CD – поточна. Альтернативна вартість певної кількості комбайнів Q_K у поточному періоді:

- а) збільшилась;
б) зменшилась;
в) не змінилась;
г) могла як збільшитися, так і зменшитися.

22. Якщо точка фактичного об'єму виробництва у країні знаходиться на площі, яка обмежена кривою виробничих можливостей, то це означає, що...

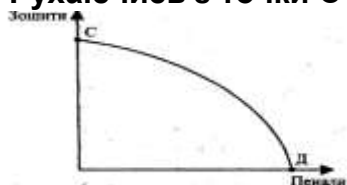
- а) Економіка використовує всі ресурси, які вона має.
б) Спостерігається цілковита зайнятість капітальних та природних ресурсів.
в) Наявне ефективне управління економікою.
г) Використання виробничих ресурсів неповне.

23. Якщо в суспільстві зростуть виробничі ресурси, то...

- а) Збільшиться випуск як капітальних, так і споживчих товарів.
б) Значно зміниться технологія виробництва товарів;
в) В економіці збільшиться випуск продукції.

г) Економіка буде спроможна випускати більше продукції.

24. Рухаючись з точки С у точку Д кривою виробничих можливостей...

А. Відбувається зростання виробництва пеналів і збільшення виробництва кожної додаткової одиниці зошитів.

Б. Відбувається зростання виробництва зошитів і збільшення альтернативної вартості зошита.

В. Відбувається скорочення виробництва пеналів і зменшення альтернативної вартості кожної його одиниці.

Г. Відбувається зростання виробництва пеналів і збільшення альтернативної вартості кожної його одиниці.

25. На першому полі фермер може виростити 600 т. пшениці, або 900 т. кукурудзи. На другому полі альтернативна вартість виробництва 1 т. пшениці дорівнює 2 т. кукурудзи. На якому полі вигідніше вирощувати пшеницю, а на якому – кукурудзу?

а). пшеницю – на першому, кукурудзу – на другому;

б). кукурудзу – на першому, пшеницю – на другому;

в). пшеницю і кукурудзу – на першому;

г). пшеницю і кукурудзу – на другому.

26. Після закінчення школи Ви вступили до університету, де навчаєтесь безкоштовно. Що з переліченого могло бути альтернативною вартістю Вашого рішення вступити до університету:

а) гроші, які Ви могли б заробити, якщо б замість навчання пішли працювати;

б) знання, які Ви отримаєте, навчаючись в університеті;

в) гроші, які Вам довелося би заплатити, якби навчання в університеті було платним;

г) гроші, які Ви зможете заробити по закінченню навчання в університеті.

27. Зсув кривої виробничих можливостей відбувається, коли...

А. Підприємство, що виробляло столи і стільці, вирішило виготовляти тільки столи.

Б. Підприємство почало виробляти таку кількість столів і стільців, за якої альтернативна вартість одного столу дорівнює двом стільцям.

В. Продуктивність праці робітників, що виробляють стільці, збільшилась.

Г. Попит на стільці зріс.

28. До університету можна доїхати автобусом або тролейбусом. Проїзд автобусом дорожчий, але зручніший, тому ви вирішили їхати автобусом. Після того, як квитки на тролейбус подешевшали, альтернативна вартість вашого вибору...

А. Не змінилась В. Зросла невизначено.

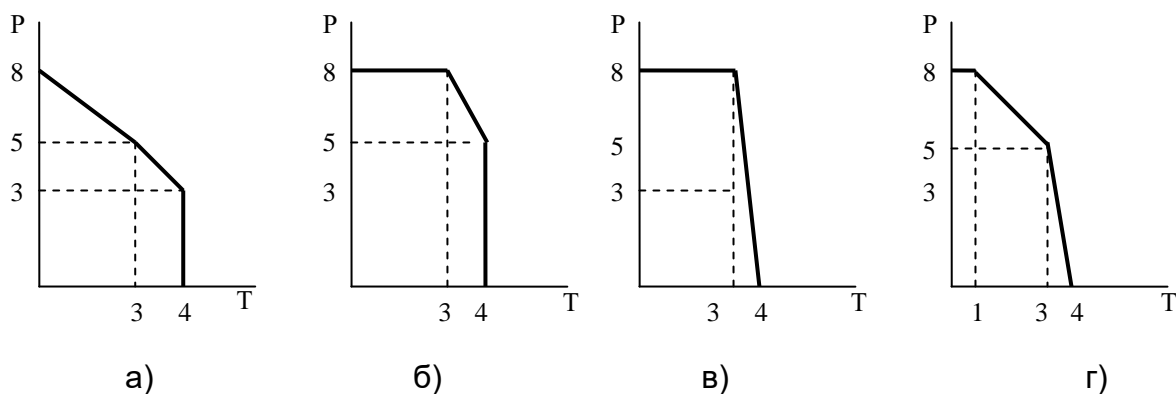
Б. Зменшилась. Г. Зросла в стільки разів, у скільки зменшилась вартість проїзду.

29. Студент після закінчення університету може піти працювати продавцем або лаборантом, але він віддав перевагу денному навчанню в магістратурі з оплатою навчання в розмірі 10000 грн. на рік. Визначте альтернативні витрати

(за рік) такого рішення, якщо відомо, що річна зарплата продавця дорівнює 96000 грн., а лаборанта – 60000 грн.

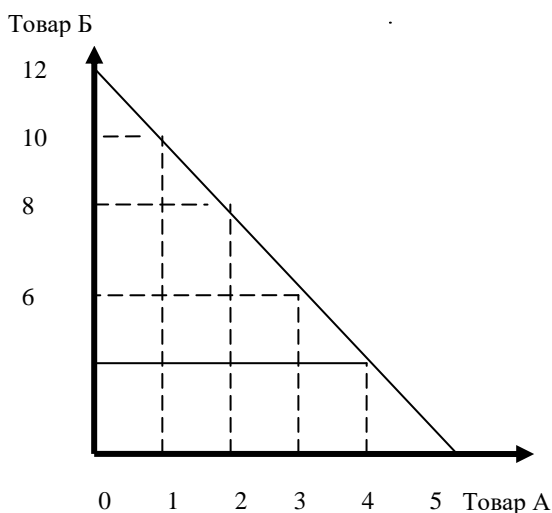
а) 106000; б) 156000; в) 96000; г) 60000.

30. За тиждень роботи мати може зв'язати 5 пар рукавичок (Р), але не зуміє зробити жодного дерев'яного табурета (Т). Дочка за такий же час зуміє зв'язати 3 пари рукавичок або зробити один табурет. Син же за тиждень не зв'яже жодної пари рукавичок, але зможе зробити 3 табурети. Крива виробничих можливостей сім'ї матиме вигляд:

1. **Вправа.** ОБМЕЖЕНІСТЬ, АЛЬТЕРНАТИВНА ВАРТІСТЬ І КРИВІ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ. Більша кількість чого-небудь означає меншу кількість чогось другого. Альтернативна вартість використання обмежених ресурсів для однієї мети замість якоїсь іншої часто зображується у графічній формі у вигляді кривої виробничих потужностей.

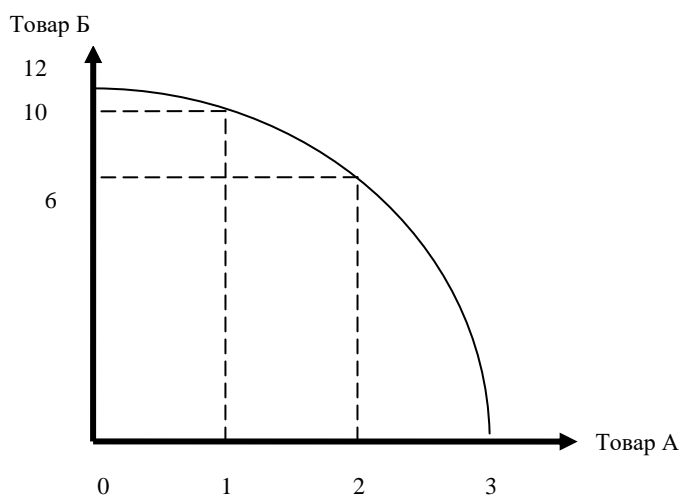
А. Крива виробничих потужностей 1.

Якщо економіка виробляє 12 од. товару Б і 0 од. Товару А:

- альтернативною вартістю збільшення виробництва товару А з 0 до 1 од. буде втрата _____ од. товару Б.
- альтернативною вартістю збільшення виробництва товару А з 1 до 2 од. буде втрата _____ од. товару Б.
- альтернативною вартістю збільшення виробництва товару А з 2 до 3 од. буде втрата _____ од. товару Б.
- це є прикладом (постійної, зростаючої, спадної) альтернативної вартості одиниці товару.

Крива виробничих потужностей 2.

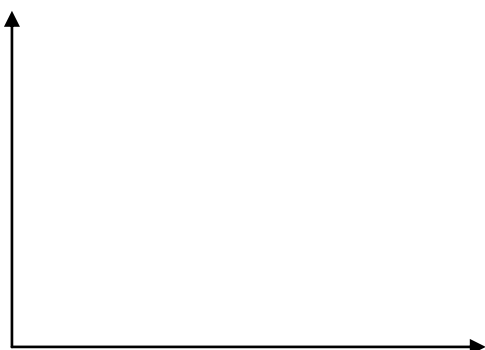

Якщо економіка виробляє 12 од. товару Б і 0 од. товару А, тоді:

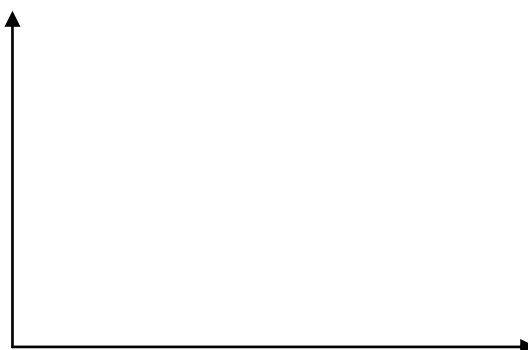
- альтернативною вартістю збільшення виробництва товару А з 0 до 1 од. буде втрата _____ од. товару Б.
- альтернативною вартістю збільшення виробництва товару А з 1 до 2 од. буде втрата _____ од. товару Б.
- альтернативною вартістю збільшення виробництва товару А з 2 до 3 од. буде втрата _____ од. товару Б.
- це є прикладом (постійної, зростаючої, спадної) альтернативної вартості одиниці товару.

Б. Побудуйте криву, яка б ілюструвала:

А) Зростаючу альтернативну вартість

б) Постійну альтернативну вартість

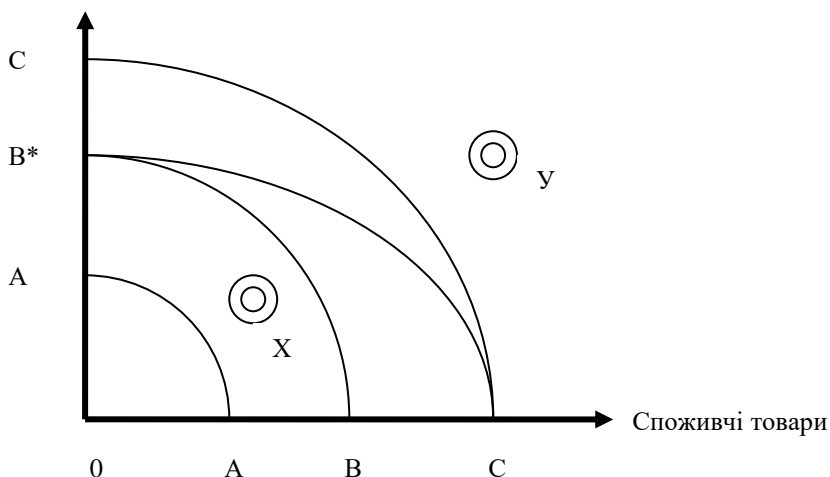

В. Початковою кривою Виробничих потужностей є крива ВВ*

- Припустимо, що відбувся великий технологічний прорив в індустрії споживчих товарів. Яка з кривих на діаграмі буде відповідати новій кривій виробничих потужностей. _____
- Припустимо, що до влади прийшов уряд, який забороняє використання автоматики і сучасної техніки. Яка з кривих на діаграмі буде відповідати новій кривій виробничих потужностей. _____

3. Припустимо, що в країні відкриті нові великі поклади мінеральних ресурсів і в обох секторах економіки запроваджено нові технології.. Яка з кривих на діаграмі буде відповідати новій кривій виробничих потужностей. _____
4. Якщо BB'' ілюструє сучасну межу виробничих можливостей країни, що Ви можете сказати про точку X . А про точку Y ?

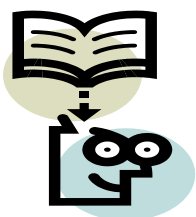
Капітальні товари

Вправа 2.

На острові Крузо живуть Робінзон та П'ятниця. Вони займаються збором кокосів і бананів. За день кожен збирає або 10 кокосів або 20 бананів.

- а) Намалюйте межу виробничих можливостей економіки острова Крузо.
- б) Припустимо, що на острів завезли техніку, за допомогою якої кожен з жителів щоденно може збирати 30 кокосів. Покажіть на графіку, як перемістилася крива виробничих можливостей економіки острова Крузо.
- в) Визначте для початкових умов альтернативну вартість виробництва 1 банана та 1 кокоса.

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.12-20
2. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.5 -18
3. Patric M. Emereson. Intermediate Microeconomics/
<https://open.oregonstate.education/intermediatemicroeconomics/>
4. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e
Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011.
https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf
5. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.21-27

6. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
7. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
8. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.
9. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.5-49
10. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х т. Т.1: Пер. с 13-го англ. Изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XXVI, С. 4-42,71-77.

Тема 2. Попит та пропозиція: аналіз часткової рівноваги.

1. Попит, закон попиту та фактори попиту. Ринковий попит.
2. Пропозиція, закон пропозиції та фактори пропозиції.
3. Ринкова рівновага. Зміна стану рівноваги. Дефіцит та надлишок ринку.

Економічний словник

Translate and explain the significance of these words

величина попиту – quantity demanded
 величина пропозиції – quantity supplied
 взаємодія попиту і пропозиції – interaction demand and supply
 взаємодоповнювані товари – complementary goods
 взаємозамінювані товари – substitute goods
 ефект доходу – income effect
 ефект заміщення – substitution effect
 закон попиту – law of demand
 закон пропозиції – law of supply
 індивідуальна пропозиція – individual supply

індивідуальний попит – individual demand
 крива попиту – demand curve
 крива пропозиції – supply curve
 максимальна ціна (стеля цін) – price ceiling
 мінімальна ціна (цінова підлога) – price floor
 неспроможність державного сектора – public-sector failure
 рівноважна кількість – equilibrium quantity
 рівноважна ціна –
 надлишок – surplus
 дефіцит -

• Питання для обговорення.

1. Як працює динамічна модель ринкової рівноваги?
2. What does a downward-sloping demand curve mean about how buyers in a market will react to a higher price?

3. What is the difference between the demand and the quantity demanded of a product, say milk? Explain in words and show the difference on a graph with a demand curve for milk.
4. Will demand curves have the same exact shape in all markets? If not, how will they differ?
5. Does a price ceiling change the equilibrium price?
6. When the price is above the equilibrium, explain how market forces move the market price to equilibrium. Do the same when the price is below the equilibrium.
7. What would be the impact of imposing a price floor below the equilibrium price?
8. Does a price ceiling increase or decrease the number of transactions in a market? Why? What about a price floor?
9. What is consumer surplus? How is it illustrated on a demand and supply diagram?
10. If a price floor benefits producers, why does a price floor reduce social surplus?

• **Тести та вправи.**

1. Який термін відображає здатність та бажання людей платити за будь-що:

- A) бажання; Б) необхідність; В) попит; Г) потреба.

2. Крива попиту зміщується ліворуч, якщо:

- A) доходи сім'ї зростають; Б) кількість покупців збільшується;
 В) ціна на товар-доповнювач зменшилась; Г) ціна на товар-субститут зменшилась.

3. У відповідності до закону попиту:

- а) при знижені ціни, обсяг попиту зростає
 б) перевищення пропозиції над попитом спричиняє до зниження ціни
 в) попит росте при зростанні доходів споживачів
 г) все вірно

4. Що з наведеного викличе зростання попиту на вершкове масло?

- а) зростання цін на маргарин; б) зменшення покупців вершкового масла;
 в) зниження цін на вершкове масло; г) зростання цін на одяг.

5. Ефект доходу виникає внаслідок того, що:

- A) споживачі замінюють дорогі товари дешевими;
 Б) споживачі роблять заощадження із збільшенням доходів;
 В) зниження цін на товари збільшує купівельну спроможність грошових доходів споживачів;
 Г) обсяг купівлі деяких товарів скорочується із збільшенням доходу.

6. Що може стати причиною зміни величини попиту на бензин:

- а) збільшення кількості автомобілів у місті; б) зміна пори року;
 в) зменшення доходів покупців; г) зміна ціни на бензин.

7. Якщо одночасно зростають попит і пропозиція на ринку певного товару, то:

- А) одночасно зростають рівноважна ціна та рівноважна кількість;
- Б) рівноважна ціна та рівноважна кількість не змінюються;
- В) рівноважна ціна зростає, але вплив на рівноважну кількість не визначений;
- Г) рівноважна кількість збільшується, але вплив на рівноважну ціну не визначений.

8. Якщо уряд встановив ціну на пшеницю вищу від рівноважної, то...

- а) одночасно падають рівноважна ціна та рівноважна кількість;
- б) рівноважна ціна та рівноважна кількість не змінюються;
- в) рівноважна ціна зростає, але вплив на рівноважну кількість не визначений;
- г) рівноважна кількість зменшується, але вплив на рівноважну ціну не визначений.

9. Спроба встановити «цінову підлогу» призведе до:

- а) зростання обсягів попиту та зменшення обсягів виробництва товару;
- б) виникнення надлишку товару та росту цін;
- в) виникнення дефіциту товару та виникнення тіньового ринку;
- г) зниження цін та росту обсягу попиту.

10. Крива попиту на товар задана рівнянням $Q_d = 400 - 2P$, а крива пропозиції $Q_s = 4P - 80$. Визначте рівноважну ціну та кількість.

- а). $P=80, Q=220$ б). $P=160, Q=560$ в). $P=80, Q=240$ г). $P=30, Q=21$

11. Спроба встановити ціну, що перевищує конкурентний рівень, призведе до:

- а) виникнення ажіотажу серед покупців та збільшення обсягів продажу товару;
- б) виникнення надлишку товару та ускладнень щодо його продажу за встановленою ціною;
- в) виникнення дефіциту товару, на який підвищено ціну;
- г) збереження ринкової рівноваги на тому самому рівні, що й до зміни ціни.

12. Функція попиту на товар X має вигляд $Q_d = 80 - P$, а функція пропозиції $Q_s = 20 + 2P$. За ціною 30 грн. на ринку товару X має місце:

- а) дефіцит 30 одиниць, ціна зросте на 10 грн.;
- б) дефіцит 30 одиниць, ціна зросте на 20 грн.;
- в) надлишок 30 одиниць, ціна знизиться на 10 грн.;
- г) надлишок 30 одиниць ціна знизиться на 20 грн.

13. Функція попиту населення на товар: $Q_d = 10 - P$, функція пропозиції $Q_s = -5 + 2P$. Якщо уряд установить ціну на цей товар на рівні 3 грн., то максимально можливий обсяг продажу товару та обсяг незадоволеного попиту складе:

- а) 1 і 7; б) 1 і 6; в) 7 і 6; г) 5 і 2.

14. Встановлення державою "стелі" цін, як правило, супроводжується...

- а) появою надлишку товарів;
- б) покращенням умов життя малозабезпечених верств населення;
- в) збільшенням обсягів виробництва товарів;
- г) появою дефіциту і поживавленням діяльності "тіньового" ринку.

15. Як зміниться рівноважна ціна та кількість, якщо уряд надав субсидії виробникам сільськогосподарської продукції.

- а) одночасно падає рівноважна ціна та рівноважна кількість;
- б) рівноважна ціна і рівноважна кількість не зміниться;
- в) рівноважна ціна росте, але вплив на рівноважну кількість не визначений;
- г) рівноважна кількість росте, а рівноважна ціна падає.

16. Коли ціна повноцінного блага X падає, то:

- а) ефект доходу спонукатиме споживача купувати більше одиниць блага X, а ефект заміни — менше;
- б) у результаті і ефекту заміни, і ефекту доходу споживач купує більше блага X;
- в) у результаті ефекту доходу кількість одиниць блага X, що купується, зменшиться, а ефект заміни сприяє збільшенню купівлі блага X;
- г) і ефект доходу, і ефект заміни ведуть до зниження споживання блага X.

17. Рівноважна ціна P^* означає, що:

- а) за даної функції пропозиції свій товар може реалізувати кожний, хто вимагає за нього як мінімум ціну P^* ;
- б) за даної функції попиту товар може придбати кожен, хто готовий сплатити за нього максимум ціну P^* ;
- в) за цією ціною кількість товарів, що знаходиться в обігу, досягає свого мінімуму;
- г) за цією ціною надлишки пропозиції та попиту дорівнюють нулю.

18. Функція попиту на зерно має вигляд $Q_d = 60 - 2P$, де Q_d – обсяг попиту на зерно в тонах, а P – ціна тони зерна в доларах. Пропозиція зерна задана функцією $Q_s = 20 + 2P$. Скільки зерна прийдеться купити уряду, щоб ціна на зерно встановилась на рівні 20 доларів за тону?

- а) 60 т.; б) 50 т.; в) 40 т.; г) 20 т.

19. Функція пропозиції деякого товару має вигляд: $Q_s = 3P - 4$. Після введення акцизного податку у розмірі 2 грн. од. величина пропозиції товару за кожної ціни:

- а) зменшиться на 2; б) зменшиться на 4; в) зменшиться на 6;
- г) немає правильної відповіді.

20. Обернена функція пропозиції для $Q_s = 0,25P - 100$ має вигляд

- А) $P = 0,25Q + 100$. Б) $P = 100 - 0,25Q$.
- В) $P = 4Q + 25$. Г) $P = 4Q + 400$.

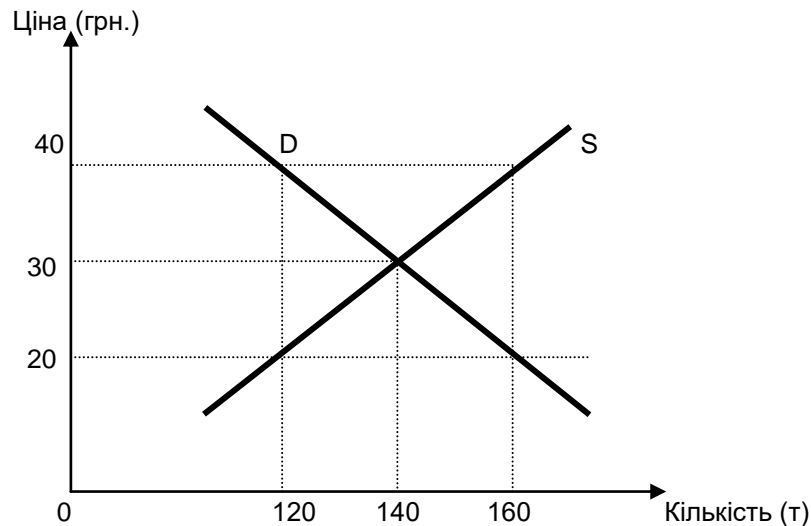
21. Функція попиту на товар задана формулою $Q_d = 70 - 4P$, а пропозиція $Q_s = 20 + 2P$. Визначить параметри рівноваги, якщо держава встановить акцизний податок 5 грн. на одиницю товару.

- а) $P = 4$, $Q = 28$; б) $P = 10$, $Q = 30$; в) $P = 10$, $Q = 60$; г) $P = 4$, $Q = 50$.

22. Для ринку пшениці характерна повна конкуренція. Якщо попит на пшеницю зросте, а ціна пального збільшиться, то ціна пшениці:

- а) збільшиться;
- б) збільшиться, а обсяг продажу зменшиться;
- в) збільшиться і обсяг продажу збільшиться;
- г) може збільшиться, а може і зменшитися.

23. На графіку зображено ринок бензину, який знаходиться у рівноважному стані. Якщо урядом буде встановлено акциз у розмірі 20 грн./л., тоді:

- обсяг реалізації бензину на АЗС скоротиться на 20 тон.
- виторг АЗС від реалізації бензину зросте на 600 тис. грн.
- податкові надходження до бюджету складуть 2,4 млн. грн.
- всі відповіді правильні.

1. Вправа. ПРИЧИНИ ЗМІНИ ПОПИТУ.

Прочитайте наступні газетні заголовки.

Чи призведуть вказані події до зміни **ринкового попиту на м'ясо**?
(Збільшиться, зменшиться, не зміниться)

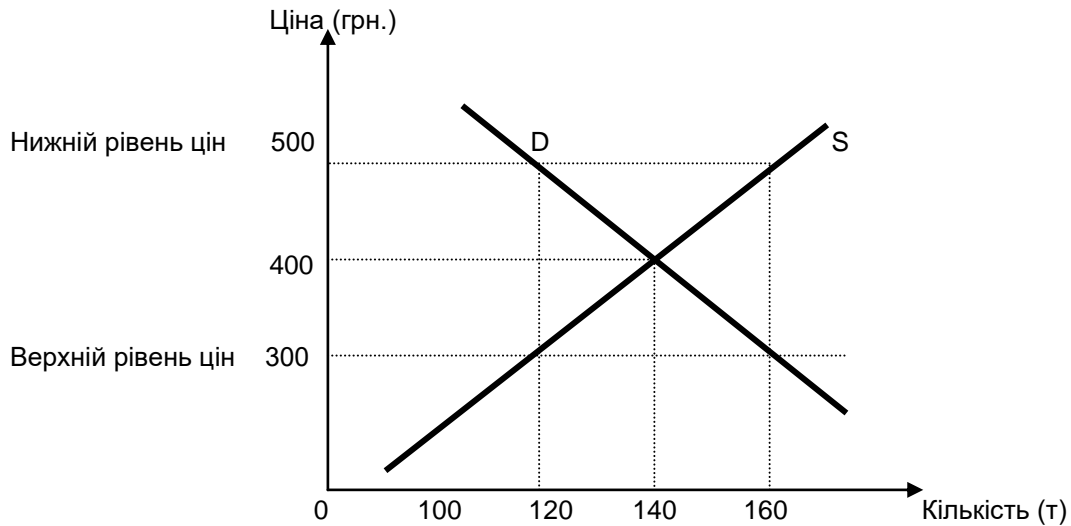
1. РЕАЛЬНІ ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ПАДАЮТЬ.	Попит _____
2. МОЗ ПОПЕРЕДЖАЄ, ЩО ВЖИВАННЯ М'ЯСА ШКОДИТЬ ЗДОРОВ'Ю.	Попит _____
3. ЗА ДАНИМИ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ СКОРОТИЛОСЬ.	Попит _____
4. ГАМБУРГЕРИ ЩОДНЯ — НОВА МОЛОДІЖНА МОДА.	Попит _____
5. ЗРОСЛИ ЦІНИ НА ЕЛЕКТРОШАШЛИЧНИЦІ.	Попит _____
6. ПАДАЮТЬ ЦІНИ НА РИБУ.	Попит _____
7. ЦІНА М'ЯСА ЗРОСЛА.	Попит _____

Напишіть номер заголовку поряд з відповідною причиною зміни попиту.

Зміна смаків споживачів _____ Зміна доходів споживачів _____
 Зміна числа споживачів на ринку _____ Зміна ціни товару-замінника _____
 Зміна ціни товару-комплементу _____

2. Вправа. ВЕРХНІЙ І НИЖНІЙ РІВЕНЬ ЦІН.

РИНОК ПШЕНИЦІ.

1. Яка ціна ринкової рівноваги? _____
2. Яка величина ринкового попиту і пропозиції при ціні ринкової рівноваги?
Величина попиту _____ Величина пропозиції _____
3. Яка буде величина попиту і пропозиції, якщо в державі буде прийнято закон, що встановлює мінімальну ціну на пшеницю 500 грн. за тону?
Величина попиту _____ Величина пропозиції _____
4. Яка буде величина попиту і пропозиції, якщо в державі буде прийнято закон, що встановлює максимальну ціну на пшеницю 300 грн. за тону?
Величина попиту _____ Величина пропозиції _____
5. Уряд встановив мінімальну ціну 500 грн. за тону. Фермери виробили _____ т. і продали пшениці _____. Решту _____ т. придбав уряд до Державного резерву.

Поясність:

1. Надлишок чи дефіцит утворився на ринку пшениці?
2. Без державного контролю ціна пшениці на ринку дорівнювала б _____ грн. за тону.
3. Наведіть аргументи «ЗА» і «ПРОТИ» запровадження мінімальних закупівельних цін на пшеницю.

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.23-30
2. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.19-34
3. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011. https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf
4. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.33-41
5. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
6. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
7. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.
8. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.50-61; 65-91
9. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х т. Т.1: Пер. с 13-го англ. Изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XXVI, С. 45-61

Тема 3. Еластичність.

- 1.Поняття еластичності. Еластичність попиту за ціною.
- 2.Еластичність попиту за доходом.
- 3.Перехресна еластичність попиту.
- 4.Еластичність пропозиції за ціною.

ЕКОНОМІЧНИЙ СЛОВНИК

Translate and explain the significance of these words

абсолютно еластичний попит (пропозиція) – perfect elastic demand (supply)
 абсолютно нееластичний попит (пропозиція) – perfect inelastic demand (supply)
 еластичний попит – elastic demand
 еластичний пропозиція – elastic supply
 еластичність – elasticity
 еластичність попиту за доходом – income elasticity of demand
 еластичність попиту за ціною – price

elasticity of demand
 еластичність пропозиції за ціною – price elasticity of supply
 коефіцієнт еластичності – elasticity coefficient
 нееластична пропозиція – inelastic supply
 нееластичний попит – inelastic demand
 одинична еластичність – unitary elasticity
 перехресна еластичність попиту – cross elasticity of demand

- **Питання для самостійного вивчення.**

1. Еластичність лінійної функції попиту.
2. Polar Cases of Elasticity and Constant Elasticity.
3. Elasticity and Tax Incidence.

- **Питання для обговорення.**

1. If supply is inelastic, will shifts in demand have a larger effect on equilibrium price or on quantity?
2. If demand is elastic, will shifts in supply have a larger effect on equilibrium quantity or on price?
3. If demand is inelastic, will shifts in supply have a larger effect on equilibrium price or on quantity?
4. Would you usually expect elasticity of demand or supply to be higher in the short run or in the long run? Why?
5. Describe the general appearance of a demand or a supply curve with zero elasticity.
6. Describe the general appearance of a demand or a supply curve with infinite elasticity.
7. Transatlantic air travel in business class has an estimated elasticity of demand of 0.62, while transatlantic air travel in economy class has an estimated price elasticity of 0.12. Why do you think this is the case?
8. The federal government decides to require that automobile manufacturers install new anti-pollution equipment that costs \$2,000 per car. Under what conditions can carmakers pass almost all of this cost along to car buyers? Under what conditions can carmakers pass very little of this cost along to car buyers?
9. The average annual income rises from \$25,000 to \$38,000, and the quantity of bread consumed in a year by the average person falls from 30 loaves to 22 loaves. What is the income elasticity of bread consumption? Is bread a normal or an inferior good?
10. Suppose the cross-price elasticity of apples with respect to the price of oranges is 0.4, and the price of oranges falls by 3%. What will happen to the demand for apples?

- **Тести та вправи.**

1. Характеризуючи нееластичний ціновий попит можна сказати, що

- а) при зміні ціни на 1% обсяг попиту зміниться на 5%
- б) чим більше замінників має товар, тим менш еластичним попит на нього;
- в) чим меншу частку свого бюджету споживач витрачає на покупку товару, тим більш нееластичний попит на цей товар;
- г) із збільшенням ціни товару зменшується виторг від його продажу.

2. Якщо цінова еластичність попиту для товару дорівнює 0,5, то це означає, що:

- а) усякі зміни ціни змінюють попит на 50%;
- б) збільшенню обсягу попиту на 1% відповідає зменшення ціни на 0,5%;
- в) зменшення ціни на 2% призводить до збільшення обсягу попиту на 1% ;

г) зміна ціни на 0,5% спричинить таку ж зміну кількості товару, на який пред'явлено попит.

3. Якщо будь-яка кількість товару продається за однаковою ціною, то попит на цей товар є :

- А) нееластичним; Б) еластичним;
В) одиничної еластичності; Г) абсолютно еластичним.

4. Якщо ціна товару зросла на 5%, що призвело до скорочення виручки від продажу на 1%, то попит на цей товар є:

- а) еластичним; б) нееластичним;
в) одиничної еластичності; г) абсолютно нееластичним.

5. Якщо попит на сільськогосподарську продукцію є нееластичним за ціною, то за доброго врожаю доходи всіх фермерів:

- А) впадуть;
Б) зростуть;
В) залишаться незмінними;
Г) не може бути однозначної відповіді, бо недостатньо інформації.

6. Ціни на вказані товар знизились на однакову кількість відсотків. На який товар зросте величина попиту більше, ніж на інші.

- а) на сірники; б) на хліб; в) на електролампочки; г) на послуги косметолога.

7. При ціні 300 гр. од. обсяг продажу становив 100шт. Ціна на товар зменшилась до 250 гр. од., а виторг при цьому зріс на 50%. Отже, коефіцієнт еластичності попиту за ціною дорівнює:

- а) 1; б) 1,5; в) 2,71; г) 4,7;

8. З метою збільшення виторгу авіакомпанія «Політ» планує підвищити ціна на авіаквитки на 20%. Противники підвищення цін вважають, що це призведе до зниження виторгу. Це свідчить про те, що:

- а) обидві сторони вважають попит на авіаквитки еластичним, але з різних причин;
б) обидві сторони вважають попит на авіаквитки нееластичним, але з різних причин;
в) авіакомпанія вважає попит нееластичним, а противники підвищення цін – еластичним;
г) авіакомпанія вважає попит еластичним, а противники підвищення цін – нееластичним;

9. Як зміниться виторг при зростанні ціни, якщо еластичність попиту за ціною більше 1?

- А) зменшиться;
Б) не зміниться;
В) збільшиться;
Г) виторг не пов'язаний з еластичністю.

10. Якщо при зміні ціни виторг не зміниться, то коефіцієнт цінової еластичності:

- а) більше 1; б) менше 1; в) дорівнює 0; г) дорівнює 1;

21. Еластичність пропозиції найперше залежить від:

- а) числа товарів-замінників даного товару;
- б) періоду часу, впродовж якого продавці можуть пристосуватися до зміни ціни;
- в) того, чи є даний товар товаром першої необхідності чи предметом розкоші;
- г) того, чи є цей товар предметом довготривалого використання чи поточного споживання;

1. Вправа. ЕЛАСТИЧНИЙ ЧИ НІ?

Інструкція: Визначить еластичний чи нееластичний попит на наведені нижче продукти. Поясніть свою відповідь.

- Сіль _____
- Нові автомобілі _____
- Відбивні з свинини _____
- Відпустка на Карибах _____
- Ліки за рецептом _____
- Бензин, що купується наступного дня після підвищення ціни _____
- Бензин, який купується через рік після підвищення ціни _____

2. Вправа. Еластичність в реальному світі.

Інструкція: В кожному з наведених абзаців міститься міркування про еластичність попиту. Стосовно кожного міркування вкажіть:

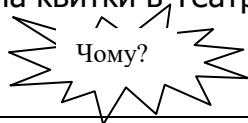
А) правильне чи не правильне таке міркування, спираючись на знання про еластичність попиту.

Б) поясніть свою відповідь.

1. Депутат п. А. Я. Здоровенький запропонував значно підвищити податки на спиртні напої та цигарки. Він сказав: "Я пропоную такі податки не для збільшення доходів бюджету, а щоб відбити потяг населення до спиртного і покінчити з такою згубною звичкою як паління. Якщо ціни на цигарки і випивку зростуть, то більшість людей кинуть вживати цю отруту. Врешті решт ніхто не повинних палити і випивати!"
2. Депутат - комуніст С. А. Мороз запропонував „заморозити ” ціну на бензин. „Бензин нічим замінити, - сказав він, - але людям треба користуватись транспортом, щоб дістатись потрібного місця. Ті, які кажуть, що подорожчання бензину призведе до економії бензину нічого не розуміють в реальному житті!"
3. Власник автомийки І. Мокрий виступив проти підвищення плати за воду з метою її економії: "Воду нічим замінити, і, таким чином, попит на воду нееластичний. Тому збільшення ціни на воду не призведе до зменшення її використання!"
4. Мандрівник п. І. Мандрик багато подорожує і стверджує, що якщо авіакомпанії хочуть мати більше прибутків, то їм слід знизити ціни на авіаквитки як для бізнесменів, так і для студентів. „Зниження цін на квитки для всіх категорій пасажирів призведе до росту доходів авіакомпаній!"

3. Вправа.

Розрахуйте коефіцієнт еластичності попиту за ціною. Якою має бути політика зміни цін на квитки в Театрі та Метрополітені, щоб забезпечити зростання доходу.

ТЕАТР

Варіант 1.	Варіант 2.
Вартість вхідного квитка до театру: 100 грн.	Вартість вхідного квитка до театру: 25 грн.
Кількість проданих квитків : 200 шт.	Кількість проданих квитків : 1000шт.
Кількість місць в театрі : 1000	Кількість місць в театрі : 1000
Виручка = 100 грн. x 200 кв. =20000 грн.	Виручка = 25 грн. x 1000 кв. =25000 грн

МЕТРОПОЛІТЕН

Варіант 1.	Варіант 2.
Ціна квитка :1 грн.	Ціна квитка :1,5 грн.
Кількість пасажирів на день: 100000	Кількість пасажирів на день: 90000
Виручка : 100000 грн.	Виручка: 135000 грн

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.33-41
2. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.35-49
3. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011. https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf
4. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.41-62
5. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
6. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
7. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.

8. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.50-61; 65-91
9. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х т. Т.1: Пер. с 13-го англ. Изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XXVI, С. 45-61

Тема 4. Теорія вибору споживача.

- 1.Споживчі уподобання і поняття корисності. Криві байдужості.
- 2.Обмеження можливостей споживача.
- 3.Рівновага споживача.

Економічний словник

Translate and explain the significance of these words

Корисність – utility.

Загальна корисність -

Гранична корисність - marginal utility

Гранична норма заміщення -

Крива байдужості -

Бюджетне обмеження -

Рівновага споживача -

Еквіваріантний принцип -

• Питання для обговорення.

1. Who determines how much utility an individual will receive from consuming a good?
2. Why does a change in income cause a parallel shift in the budget constraint?
3. Is it possible for total utility to increase while marginal utility diminishes? Explain.
4. Would you expect total utility to rise or fall with additional consumption of a good? Why?
5. What is the rule relating the ratio of marginal utility to prices of two goods at the optimal choice? Explain why, if this rule does not hold, the choice cannot be utility-maximizing.
6. Income effects depend on the income elasticity of demand for each good that you buy. If one of the goods you buy has a negative income elasticity, that is, it is an inferior good, what must be true of the income elasticity of the other good you buy?

• Тести та вправи.

1. Гранична корисність товару А - це:

- а) максимальна корисність у розрахунку на одиницю товару А;
- б) прирощення загальної корисності при споживанні додаткової одиниці товару А;
- в) прирощення кількості куплених одиниць товару А внаслідок зміни його ціни;

г) величина, що дорівнює загальній корисності товару А, поділений на кількість куплених одиниць товару А.

2. Яке з наведених тверджень найкраще розкриває поняття зменшення граничної корисності?

- А) в міру того як ви споживаєте більше товару, загальне задоволення від цього має тенденцію до зростання;
- Б) в міру того як ви споживаєте більше товару, загальне задоволення від цього має тенденцію до спадання;
- В) в міру того як ви споживаєте більше товару, додаткове задоволення від кожної нової одиниці товару має тенденцію до спадання;
- Г) в міру того як ви споживаєте більше товару, середнє задоволення від цього має тенденцію до спадання.

3. Яке з наступних тверджень є невірним?

- А) кожна точка на кривій байдужості позначає комбінацію двох товарів;
- Б) всі точки на кривій байдужості означають однаковий рівень корисності;
- В) всі точки на бюджетній лінії означають однаковий рівень корисності;
- Г) кожна точка на бюджетній лінії означає комбінацію двох товарів.

4. Зменшення цін в різній пропорції графічно виражається:

- А) в паралельному зсуві бюджетної лінії;
- Б) в зміні нахилу бюджетної лінії;
- В) в зростанні нахилу бюджетної лінії;
- Г) в зменшенні нахилу бюджетної лінії.

5. Вкажіть правильну відповідь:

- а). криві байдужості можуть перетинатися
- б). зсув бюджетної лінії відбувається внаслідок змін у рівні задоволення потреб
- в). якщо дохід витрачається повністю, то індивід досягає максимуму корисності.
- г). введення податку на доходи зсуває бюджетну лінію вниз і вліво.

6. Знайдіть граничну корисність третього тістечка, користуючись таблицею:

Кількість тістечок	Загальна корисність
1	6
2	14
3	19
4	22
5	24

- А) 19; Б) 5; В) 3; Г) 13.

7. Який із рядків значень загальної корисності ілюструє закон спадної граничної корисності:

- А) 50, 100, 150, 200; Б) 50, 100, 140, 160;
- В) 50, 100, 120, 200; Г) 50, 100, 50, 100.

8. Припустимо, що споживач має дохід 8 грн. Ціна товару А дорівнює 1 грн., а ціна товару Б- 0,5грн. Яка з наступних комбінацій товарів А і Б знаходиться на бюджетній лінії?

- а). 8А і 1Б б). 7А і 1Б. в). 4А і 4Б г). 5А і 6Б.

9. Обчислення кількості одного товару, яку споживач «приносить в жертву» заради придбання додаткової одиниці іншого товару, дозволяє визначити:

- а) граничну норму заміщення товарів;
- б) ефект приєднання до більшості покупців при виборі товарів (ефект натовпу);
- в) ефект снобізму, пов'язаний з бажанням «виділитися з натовпу» інших покупців;
- г) серед наведених варіантів немає правильної відповіді

10. Якщо торговець готовий постійно обмінювати вашу купюру номіналом 1 грн. на 4 монети номіналом 25 копійок, то для нього крива байдужості між 1 гривнею і 100 копійками є:

- а) прямою
- б) увігнутою кривою
- в) опуклою кривою
- г) ламаною з прямим кутом.

11. Якщо гранична норма заміщення між двома товарами постійна і дорівнює 2, тоді:

- а) товари є абсолютними заміниками;
- б) товари повністю доповнюють один одного;
- в) крива байдужості має спадну граничну норму заміщення
- г) крива байдужості опукла вгору від початку координат.

12. Якщо гранична норма заміщення між двома товарами постійна і дорівнює 0, тоді:

- а) товари є абсолютними заміниками;
- б) товари повністю доповнюють один одного;
- в) крива байдужості має спадну граничну норму заміщення
- г) крива байдужості опукла вгору від початку координат.

13. Споживач вважає, що йому однаково корисно щоденно випивати як 8 склянок молока та 3 склянки кефіру, так і 6 склянок молока та 4 склянки кефіру. У цьому випадку гранична норма заміщення кефіру молоком дорівнює:

- а) 6/4;
- б) 4/6;
- в) 2/1;
- г) 1/2.

14. Ціна груш і яблук на ринку однакова – 16 грн./кг. Якщо студентка Віра намагається максимізувати свою корисність, то їй слід:

- а) купувати однакову кількість груш і яблук;
- б) витратити всі гроші на придбання груш і яблук
- в) купити таку кількість яблук і груш, щоб гранична норма заміщення між товарами дорівнювала 1.
- г) вірно б і в.

15. В умовах рівноваги раціональний споживач споживає 2 склянки кави та 3 тістечка. Якщо склянка кави коштує 3 грн. , а тістечко - 2,5 грн. , то гранична норма заміщення тістечок кавою дорівнює:

- а) 2/3; б) 3/2; в) 5/6; г) 6/5.

16. Значення граничних корисностей благ А, Б, В та відповідні значення рівня цін наведено в таблиці:

<i>Благо</i>	<i>MU</i>	<i>P</i>

А	α	7
Б	24	3
В	16	β

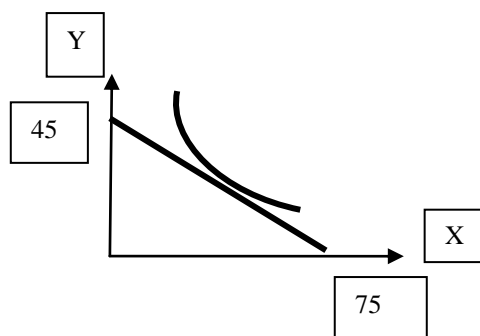
Споживач буде знаходитися в стані рівноваги за наступних значень параметрів α та β :

- а) $\alpha=2$ та $\beta=56$;
- б) $\alpha=56$ та $\beta=2$;
- в) $\alpha=40$ та $\beta=10$;
- г) α та β визначити не можна, оскільки відсутня інформація про дохід споживача.

17. Товари X та Y мають ціни 50 і 80 грн. відповідно і споживач витрачає весь свій бюджет на купівлю тільки цих товарів, купуючи 5 одиниць X і 8 одиниць Y. Граничні корисності 5-ї одиниці X і 8-ї одиниці Y однакові. Тоді можна зробити висновок, що:

- а) споживач перебуває в стані рівноваги;
- б) споживачеві треба купувати більше X і менше Y;
- в) споживачеві треба купувати менше X і більше Y;
- г) споживачеві треба збільшити купівлю обох товарів.

18. На рисунку показана крива байдужості певного споживача та його бюджетна лінія. Ціна товару Y дорівнює 12 грн. Відповідно дохід споживача та ціна товару X становлять:

- а) 540 грн. та 7,2 грн.;
- б) 120 грн. та 1 грн.;
- в) 540 грн. та 12 грн.;
- г) 900 грн. та 45 грн.

19. Ціна товару X=1.5грн., а товару Y=1грн. Якщо споживач оцінює граничну корисність товару Y в 30 ютилів і прагне досягти найбільшого задоволення від покупки товарів X та Y, тоді він повинен прийняти граничну корисність товару X за:

- а) 45;
- б) 30;
- в) 20;
- г) 15.

20. Якщо гранична корисність чашки кави у розрахунку на 1 грн. = 8 ют., а тістечка = 16 ют., тоді:

- а) раціональний споживач знаходиться в стані рівноваги
- б) раціональний споживач купуватиме більше кави
- в) раціональний споживач купуватиме більше тістечок
- г) раціональному споживачеві треба збільшити купівлю обох товарів.

Вправа 1.

Василь вважає масло і маргарин абсолютними заміниками.

- а) Намалюйте криву байдужості, яка відповідає уподобанням Василя.
 б) Якщо масло коштує 20 грн., а маргарин – 10 грн. за пачку, а Василь має 100 грн., то яка кількість і яких товарів опиниться в кошику Василя. Зобразіть це графічно.

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.44-51
2. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.50-65
3. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011. https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf
4. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.66-93
5. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
6. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
7. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.
8. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.92-149
9. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х т. Т.2: Пер. с 13-го англ. Изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XV, С.24-43

Тема 5. Споживання і попит.

1. Індивідуальний і ринковий попит.
2. Попит за умови зміни доходу та ціни.
3. Надлишок споживача.

Економічний словник

Translate and explain the significance of these words

Крива індивідуального попиту. Крива ринкового попиту. Крива «дохід-споживання». Крива «ціна – споживання». Нормальні товари. Товари нижчої якості. Товар Гіфена. Ефект доходу. Ефект заміщення. Надлишок споживача.

• Питання для самостійного вивчення.

1. How Changes in Income and Prices Affect Consumption Choices

2. Explain all the reasons why a decrease in a product's price would lead to an increase in purchases.
3. Ефект доходу та ефект заміщення для товару Гіфена.

• **Тести та вправи.**

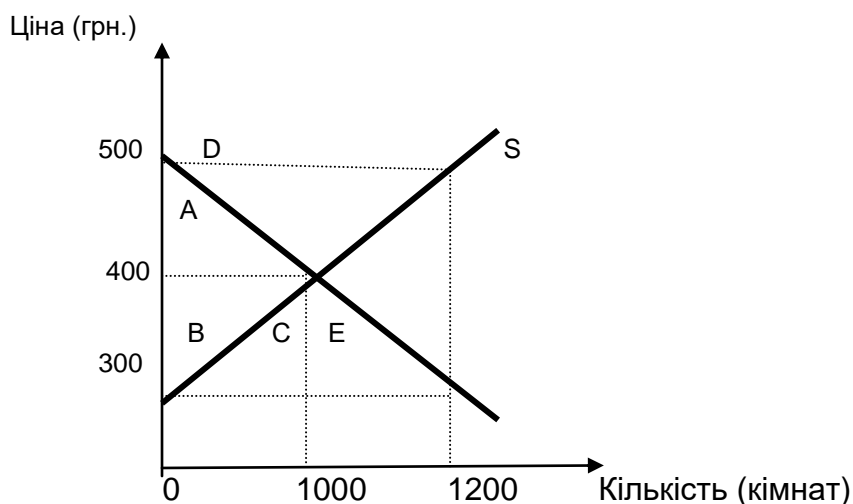
1. Ви працюєте менеджером на АЗС. В місті зареєстровано власників «іномарок» -1000 осіб, а вітчизняних авто – 10000 осіб. Кожен власник «іномарки» має щомісячний попит на бензин ($200 - 5P$), а кожен власник вітчизняних марок автомобілів - ($100 - 5P$). Якщо ціна бензину зросте з 10 до 15 грн. за літр, то обсяг попиту на бензин зменшиться на:

а) 75000 л. б) 100000 л. в) 275000 л. г) 250000 л.

2. На ринку присутні тільки три споживачі і данні про їх індивідуальний попит наведено в таблиці. Побудуйте графічно індивідуальний та ринковий попит.

Ціна, P	1-й споживач Q₁	2-й споживач Q₂	3-й споживач Q₃	Ринковий попит Q
2	2	4	10	16
3	0	2	7	9
4	0	0	3	3
5	0	0	0	0

3. Рівноважна ціна і кількість на ринку студентського житла вказані на рисунку.

A.) Надлишок споживача в цьому випадку визначатиметься площею фігури:

а) А б) АВ в) АВС г) АВСЕ

Б) Запровадження 100 гривневої субсидії для студентів підвищить величину попиту на кімнати до 1200 на місяць. Тоді надлишок споживача:

а) зросте на 110000 грн.

б) зросте на 120000 грн.

в) зросте на 60000 грн.

г) не зміниться.

4. На ринку кабельного телебачення міста присутні три групи споживачів з відповідними рівняннями попиту: $Q_1 = 5000 - 2P$; $Q_2 = 5000 - 3P$; $Q_3 = 5000 - 4P$.
- А) Скільки споживачів підключаються до кабельного телебачення, якщо ціна пакету складатиме 100 грн.
- Б) Зобразіть графічно функції індивідуальних і ринкового попиту.
- В) Задайте рівняння ринкового попиту аналітично.

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.53-59
2. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011. https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf
3. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.66-78
4. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.96-125
5. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
6. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
7. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.
8. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.150-186

Тема 6. Теорія фірми: виробництво та витрати.

1. Процес виробництва. Ресурси і випуск.
2. Виробнича функція.
3. Заміщення факторів виробництва. Ефект масштабу.
4. Економічні та бухгалтерські витрати.
5. Витрати виробництва та мінімізація вартості.
6. Витрати у короткостроковому періоді.

Економічні терміни та поняття

Translate and explain the significance of these words

фірма – firm
 підприємство – plant
 позитивний ефект масштабу –
 economies of scale

постійні витрати –
 змінні витрати -
 загальні (повні, сукупні) витрати -
 середні витрати -

середні постійні витрати – average fixed cost	profit
середні змінні витрати – average variable cost	Сукупний продукт -
нормальний прибуток – normal profit	Середній продукт -
середній виторг – average revenue	Граничний продукт -
неявні витрати – implicit cost	Закон спадної віддачі -
явні витрати – explicit cost	Граничні витрати –
бухгалтерський прибуток – accounting	Гранична норма технологічного заміщення -

- **Питання для обговорення.**

1. Фірма як економічний агент.
2. Describes long-run average cost (LRAC).
3. A firm had sales revenue of \$1 million last year. It spent \$600,000 on labor, \$150,000 on capital and \$200,000 on materials. What was the firm's accounting profit?
4. If two painters can paint 200 square feet of wall in an hour, and three painters can paint 275 square feet, what is the marginal product of the third painter?
5. Automobile manufacturing is an industry subject to significant economies of scale. Suppose there are four domestic auto manufacturers, but the demand for domestic autos is no more than 2.5 times the quantity produced at the bottom of the long-run average cost curve. What do you expect will happen to the domestic auto industry in the long run?

- **Тести та вправи.**

1. Продуктивність праці буде максимальною, якщо:

- а) граничний продукт праці буде максимальним;
- б) сукупний продукт праці буде максимальним;
- в) середній продукт праці дорівнюватиме граничному продукту;
- г) граничний продукт капіталу буде максимальним.

2. Якщо фірма прагне мінімізувати вартість, то вона:

- а) залучає ресурси доти, поки граничні продукти кожного ресурсу не будуть рівні;
- б) залучає ресурси доти, поки витрати на придбання кожного ресурсу не зрівняються;
- в) залучає ресурси доти, поки додатковий продукт на одиницю вартості кожного ресурсу не зрівняються.
- г) залучає ресурси доти, поки ціна ресурсів не зростатиме.

3. Ізокванта ілюструє:

- А) Весь набір можливих рівнів виробництва за умови зміни кількості праці.
- Б) Весь набір можливих рівнів виробництва за умови зміни кількості капіталу.
- В) Всі можливі комбінації праці та капіталу, які забезпечують виробництво одного й того самого обсягу продукції.
- Г) Всі можливі комбінації праці та капіталу, які мінімізують витрати.

4. Якщо граничний продукт праці дорівнює 5, а граничний продукт капіталу дорівнює 10, то гранична норма технологічного заміщення капіталу працею складатиме:

а) 0,5; б) 2 ; в) 5; г)15.

4. Якщо один екскаватор може замінити 50 робітників , то гранична норма технологічного заміщення капіталу працею складатиме:

а) 0,02; б) 0,2 ; в) 0,5; г) 50.

5. Фірма використовує капітал і працю, їх граничні продукти становлять 1800 та 400, а ціни відповідно 600 грн. та 200 грн. за одиницю. Для мінімізації витрат фірмі потрібно:

- А) Збільшити кількість праці і зменшити кількість капіталу.
- Б) Збільшити кількість капіталу і зменшити кількість праці.
- В) Нічого не змінювати.
- Г) Збільшити кількість обох ресурсів.

6. Фабрика морозива має виробничу функцію $Q = aK,вM,сI$, де K – капітал (міксер), M – молоко, I – лід; $a,в,с$ обсяги ресурсів за технологічними нормами (наприклад одна машина виробляє з 1л.молока і 1 кг. льоду 2 кг. морозива на хвилину) . Тоді:

А. Граничний продукт молока є:

а) зростаючий б) спадний в) постійний г) невизначеним.

Б. Ступінь віддачі від масштабу є:

а) зростаючий б) спадний в) постійний г) невизначеним.

В. Ізокванта між молоком і льодом:

а) увігнута до початку координат; б) опукла від початку координат
в) пряма; г) має вигляд прямого кута.

7. Постійні витрати фірми – це:

- а) валові витрати фірми в базових (постійних) цінах;
- б) мінімальні витрати, пов'язані з виготовленням певного об'єму продукції при сприятливих умовах виробництва;
- в) всі обов'язкові щоденні витрати фірми на виробництво товарів і послуг;
- г) витрати, які не залежать від обсягів виробництва;

8. Постійними є витрати, які фіксовані відносно...

- А. Часу.
- Б. Кількості виплачених грошей.
- В. Кількості продукції.
- Г. Кількості наявних виробничих ресурсів.

9. Витрати, величина яких не залежить від обсягу виробництва — це ...

а) змінні; б) виробничі; в) граничні; г) постійні.

10. Витрати, величина яких залежить від обсягу виробництва — це ...

а) змінні; б) виробничі; в) граничні; г) постійні

11. Витрати у розрахунку на одиницю продукції називаються:

а) середні; б)одиничні ; в) граничні; г) розрахункові.

12. Економічні витрати – це:

- А) Сукупні бухгалтерські витрати. В) Різниця між явними і неявними витратами.
 Б) Матеріальні витрати. Г) Сума явних і неявних витрат.

13. Економічний прибуток — це різниця між:

- а) загальним виторгом та економічними витратами;
 б) економічним виторгом та економічними витратами;
 в) загальним виторгом та бухгалтерськими витратами;
 г) економічними витратами та загальним виторгом.

14. Бухгалтерський прибуток за розміром...

- А. Перевищує економічний, оскільки він визначається без урахування внутрішніх, неявних витрат.
 Б. Перевищує економічний, оскільки він визначається без урахування податків та процентів за кредит.
 В. Перевищує економічний, оскільки він визначається без урахування постійних і змінних витрат.
 Г. Дорівнює виторгу від реалізації.

15. Вкажіть правильне визначення:

- а) зовнішні витрати + внутрішні витрати = бухгалтерські витрати
 б) бухгалтерський прибуток - неявні витрати = економічний прибуток
 в) економічний прибуток – неявні витрати = бухгалтерський прибуток
 г) економічний прибуток + бухгалтерський прибуток = загальний прибуток

16. Фірма виробляє 300 од. продукції . Середні змінні витрати складають 1 грн. , середні постійні витрати складають 2 грн., то загальні витрати фірми на виробництво продукції дорівнюють:

- а) 100 грн. б) 302 грн. в) 601 грн. г) **900 грн.**

17. Якщо підприємство, випустивши 50 виробів, мало наступні витрати: постійні – 200 гр.од., середні валові – 60 гр.од., то його середні змінні витрати становлять:

- а) 42 гр.од.; б) 50 гр.од.; в) 56 гр.од.; г) 58 гр.од.;

18. Якщо для одержання ліцензії на здійснення послуг необхідні витрати в розмірі 500 грн., то...

- А. Постійні витрати збільшаться на 500 грн.
 Б. Змінні витрати збільшаться на 500 грн.
 В. Внутрішні витрати збільшаться на 500 грн.
 Г. Нормальний прибуток зменшиться на 500 грн.

19. Якщо фірма несе 1200 грн. постійних витрат, а на виготовлення однієї одиниці товару ще й 500 грн. змінних витрат, то граничні витрати на виробництво першої одиниці товару становлять...

- а) 500 грн. б) 700 грн. в) 850 грн. г) 1700 грн.

20. Середні загальні витрати будуть мати мінімальне значення, якщо:

- А) $ATC=AVC$. Б) $AVC=MC$.
 В) $ATC=MC$. Г) $TC=VC$.

21. В довгостроковому періоді :

- а). всі витрати стають змінними;

- б). постійні витрати більші за змінні;
 в). середні постійні витрати дорівнюють нулю ;
 г). загальні витрати дорівнюють сумі постійних і змінних витрат ($VC > 0$, $FC > 0$).

22. Якщо середні змінні витрати фірми є мінімальними, то вони дорівнюють:

- а) середньому продукту змінного фактора;
 б) граничному продукту;
 в) граничним витратам;
 г) всі відповіді правильні.

23. При збільшенні випуску продукції:

- А) Зменшуються середні змінні витрати.
 Б) Збільшуються середні змінні витрати.
 В) Зменшуються середні постійні витрати.
 Г) Зменшуються сукупні витрати.

24. Середні загальні витрати досягають мінімальної величини за обсягу виробництва, для якого характерно:

- а) рівність MC та AVC ;
 б) рівність MC та ATC ;
 в) максимальний прибуток;
 г) рівність AVC та ATC .

25. У процесі виробництва конкурентна фірма не може вплинути на...

- А. Зовнішні витрати і бухгалтерський прибуток.
 Б. Зовнішні витрати і нормальний прибуток.
 В. Змінні витрати і валовий прибуток.
 Г. Постійні витрати.

26. Набуває U-подібної форми тільки крива:

- а) AFC б) TFC в) TR г) AVC

27. Якщо середні витрати виробництва п'яти одиниць продукції становлять 400 грн., а середні витрати на виготовлення шести одиниць дорівнюють 580 грн., то граничні витрати виробництва шостої одиниці продукції становлять...

- а). 180 грн. б). 400 грн. в). 580 грн. г). 1480 грн.

Вправа 1. ФАБРИКА ПІЦИ.

Технологія виробництва піци:

- Згорніть аркуш вчетверо.
- Виріжте чверть кола, щоб вийшло повне коло.
- Червоним фломастером намалюйте 10 шматочків ковбаси.
- Чорним фломастером намалюйте 10 оливок.

Робоча зміна триває 3 хвилини. Кількість робітників кожної зміни збільшується на одного.

Кількість робітників	Використовуваний капітал	Кількість піц (TP)	Маржинальний продукт (MP)
1	10		
2	10		
3	10		
4	10		
5	10		

- **Маржинальний продукт** – це додатковий продукт, вироблений за рахунок додавання кожної додаткової одиниці змінного ресурсу.
- **Закон спадання маржинального продукту:** якщо капітал – незмінний ресурс, то з певного моменту кожна додаткова одиниця залученого до виробництва змінного ресурсу (робоча сила) приносить _____ продукту, ніж попередня.

1. Як змінювалась кількість вироблених піц при збільшенні числа робітників?
2. Що відбувалось с маржинальним продуктом?
3. Як ви вважаєте, чому маржинальний продукт зменшується?

Вправа 2. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА.

- Чи існують такі витрати фірми, які не залежать від обсягів виробництва?
- Чи існують витрати, які змінюються зі зміною обсягів виробництва?

Які з перелічених витрат можна вважати постійними, а які змінними в короткостроковому періоді? ЧОМУ?

1. оплата праці адміністративного персоналу
2. податок на землю
3. орендна плата за приміщення
4. зарплата виробничого персоналу
5. плата за кредит
6. енерговитрати для роботи обладнання
7. витрати на охорону підприємства

Як можна зобразити функції постійних та змінних витрат?

- Сума постійних (FC) та змінних (VC) витрат складає – _____ витрати (TC)
- Загальні витрати, що припадають на 1 од. Продукції називаються _____ (AC) витратами.
 $AC = \frac{\quad}{\quad}$
- Приріст загальних витрат внаслідок приросту випуску продукції на 1 од.

називається _____ витратами
(МС). $MC = \frac{\quad}{\quad}$

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.62-75
2. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011.
https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf
3. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.79-100
4. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.159-221
5. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
6. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
7. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.
8. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.187-237
9. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х т. Т.2: Пер. с 13-го англ. Изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XV, С.45-66

Тема 7. Теорія пропозиції. Конкурентні фірма та галузь.

1. Структура ринку і умови повної конкуренції.
2. Попит, виторг і прибуток конкурентної фірми.
3. Максимізація прибутку фірми.
4. Короткострокові рівновага і пропозиція фірми та галузі, надлишок виробника.

Економічні терміни та поняття

Translate and explain the significance of these words

Повна конкуренція. Конкурентна фірма. Ціноодержувач. Сукупний виторг (дохід). Середній виторг (дохід). Економічний прибуток. Бухгалтерський прибуток. Нормальний прибуток. Граничний прибуток. Правило максимізації прибутку - profit-maximizing rule. Точка беззбитковості. Точка закриття shutdown point. Короткострокова крива пропозиції. Ринкова короткострокова пропозиція. Короткострокова конкурентна рівновага. Ринкова короткострокова конкурентна рівновага. Надлишок виробника. Сукупний надлишок виробників. Сукупний ринковий надлишок.

6. Поріг прибутковості чи беззбитковості виробництва графічно можна визначити як проекція на вісь абсцис (кількості) точки перетину:

- а) середніх постійних і середніх змінних витрат;
- б) загальних постійних і змінних витрат;
- в) валових витрат і сукупного виторгу;
- г) загальних постійних витрат і сукупного виторгу.

7. Підприємство працює в умовах досконалої конкуренції. Залежність загальних витрат від обсягу виробництва наведена у таблиці. Який обсяг виробництва вибере підприємство, якщо ціна товару 5 грн.

Випуск продукції в одиницю часу (шт.)	Загальні витрати (грн.)
0	4
1	8
2	10
3	14
4	20
5	28

- а) 0 шт; б) 3 шт; в) 4 шт; г) 5 шт.

8. Особливістю досконалої конкуренції є...

- а) $MC=ATC$ б) $MC < MR$ в) $MC=MR$ г) $MR=P$

9. Фірма досягає стану беззбитковості, якщо

- а) $TR = TC$; б) $MR=MC$; в) $TR > TC$; г) $MR > MC$.

10. Фірмі необхідно збільшувати виробництво продукції, якщо...

- а) $MR > MC$; б) $MR=MC$; в) $MR < MC$; г) $MR=P=AC$.

11. Якщо фірма є ціноодержувачем, то...

- а) $MR > MC$; б) $MR=MC$; в) $MR < MC$; г) $MR=P$.

12. Згідно з правилом граничного випуску фірма отримуватиме максимальний прибуток, коли...

- а) $MR > MC$; б) $MR=MC$; в) $MR < MC$; г) $MR=P=AC$.

13. Загальні витрати конкурентної фірми задані функцією

$TC = 10Q + 0,5Q^2$. Якщо фірма виготовляє 50-ту од. товару, то її граничні витрати складатимуть:

- а) 50 грн. б) 60 грн. в) 100 грн. г) 120 грн.

14. Якщо за певної ринкової ціни середній дохід типової піцерії перевищуватиме середні витрати виробництва, то:

- а) кількість піцерій на ринку зростатиме;
- б) кількість піцерій на ринку зменшиться;
- в) кількість піцерій на ринку не зміниться;
- г) можливе все зазначене.

15. Якщо за певної ринкової ціни граничний дохід типової піцерії стане нижче за мінімальні середні змінні витрати виробництва, то:

- а) кількість піцерій на ринку зростатиме;
- б) кількість піцерій на ринку зменшиться;

- в) кількість піцерій на ринку не зміниться;
- г) можливе все зазначене.

16. Якщо ринкова ціна перевищує мінімальний рівень середніх змінних витрат, то конкурентна фірма:

- а) має надлишок виробника у короткостроковому періоді;
- б) має припинити виробництво;
- в) зазнає економічних збитків;
- г) вірно в) і б).

17. В умовах досконалої конкуренції точкою закриття називається такий об'єм виробництва, при якому ціна рівна мінімуму:

- а) середніх загальних витрат;
- б) середніх змінних витрат;
- в) граничних витрат;
- г) середніх постійних витрат.

18. Конкурентна фірма виробляє 11 одиниць продукції – оптимальний обсяг, за якого $ATC=11$ грн. При виробництві 12 одиниць продукції $ATC=12$ грн. Фірма отримала пропозицію виробити 12-ту одиницю продукції і продати за ціною 20 грн. Фірмі доцільно:

- а) пристати на цю пропозицію, оскільки $P > ATC$;
- б) відхилити цю пропозицію, бо $MR < MC$
- в) пристати на цю пропозицію, бо $MR > MC$
- г) відхилити цю пропозицію, бо $TR = TC$

19. У короткостроковому періоді крива пропозиції конкурентної фірми утворюється як:

- А) Частина кривої MC , що розташована не нижче точки перетину з кривою AVC .
- Б) Висхідна частина кривої ATC , що розташована не вище точки перетину з кривою MR .
- В) Частина кривої MR , що розташована праворуч від точки перетину з кривою MC .
- Г) Частина кривої MR , що розташована не нижче точки перетину з кривою ATC .

20. Якщо ринкова ціна дорівнює мініальному рівню середніх витрат, то конкурентна фірма:

- а) отримує нормальний прибуток;
- б) не отримує економічного прибутку;
- в) знаходиться в точці незбитковості;
- г) все вірно

21. Конкурентній фірмі, яка отримує нульовий економічний прибуток в довгостроковому періоді, треба:

- а). підвищити ціну на свій товар;
- б). розширювати виробництво і намагатись отримати додатну величину економічного прибутку;
- в). залишити галузь і знайти більш прибуткове застосування задіяних ресурсів;
- г). діяти так, як і раніше.

22. Загальні витрати конкурентної фірми задані функцією

$TC = 10Q + 0,5Q^2$. Ціна товару 60 грн. Якщо фірма виготовляє 50 одиниць товару, то вона має:

- підвищити ціну на свій товар;
- розширювати виробництво і намагатись отримати додатну величину економічного прибутку;
- залишити галузь і знайти більш прибуткове застосування задіяних ресурсів;
- діяти так , як і раніше.

Вправа 1. Скільки робітників найняти ?

- Заповніть таблицю.
- Побудуйте графічно функції TP , TR , а також MR , MC , MP .
- Скільки робітників треба найняти для виробництва панамок, які будуть продаватися за ціною 10 грн. /шт.

Чисельність робітників	TP	MP	P	TC	TR	MR	MC
0	0	-	10	300		-	-
1	20		10	450			
2	50		10	500			
3	70		10	550			
4	85		10	600			
5	95		10	750			
6	100		10	850			

- Чому разом зі збільшенням нових робітників додаткова кількість вироблених панамок знижується?
- Для того, щоб отримати максимальний прибуток, фірма повинна наймати додаткових робітників до тих пір, поки _____ .
- Explain in words why a profit-maximizing firm will not choose to produce at a quantity where marginal cost exceeds marginal revenue.
- Explain how the profit-maximizing rule of setting $P = MC$ leads a perfectly competitive market to be allocatively efficient.

Вправа 2. „Визначення рівня беззбитковості ”

Ваш майбутній бізнес з пошиття панамок характеризується такими економічними показниками:

Обсяг виробництва = 16 тис. шт. / рік

Ціна = 5 грн./шт.

Витрати середні змінні = 2,5 грн. / шт.

Витрати постійні = 20 тис. грн. / рік

- Чи буде бізнес прибутковий, якщо обсяг реалізації несподівано скоротиться до 8 000 шт. виробів на рік?

2. Обчисліть точку беззбитковості вашого бізнесу.

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.80-91
2. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011. https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf
3. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.101-110
4. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.229-294
5. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
6. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
7. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.
8. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.238-271
9. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х т. Т.2: Пер. с 13-го англ. Изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XV, С.69-96

Тема 8. Неповна конкуренція: монополія.

1. Сутність недосконалої конкуренції. Монополія.
2. Попит на продукцію фірми монополіста і її виручка.
3. Максимізація прибутку: короткострокова рівновага.
4. Монопольне ціноутворення. Цінова дискримінація.
5. Порівняльний аналіз монополії та досконалої конкуренції. Соціальна ціна монополії.

Економічні терміни та поняття

Translate and explain the significance of these words

Недосконала конкуренція. Монополія. Фірма-ціноутворювач. Чиста монополія. Вхідні бар'єри. Легальна монополія. Природна монополія. Монопольна (ринкова) влада. Монопольний економічний прибуток. Короткострокова рівновага для монополії. Довгострокова рівновага монополіста. Втрати чистої вигоди. Соціальна вартість монополій. Ціноутворення за принципом «вартість плюс». Цінова дискримінація.

- **Питання для обговорення.**

1. Максимізація прибутку: довгострокова рівновага.
2. How is monopoly different from perfect competition
3. What is a barrier to entry? Give some examples.
4. What is a natural monopoly? In what sense is a natural monopoly “natural”?
5. What is a legal monopoly?
6. Is a monopolist a price taker? Explain briefly.
7. How is the demand curve perceived by a perfectly competitive firm different from the demand curve perceived by a monopolist?
8. What is the usual shape of a marginal revenue curve for a monopolist? Why?
9. Is a monopolist allocatively efficient? Why or why not?
10. For many years, the Justice Department has tried to break up large firms like IBM, Microsoft, and most recently Google, on the grounds that their large market share made them essentially monopolies. In a global market, where U.S. firms compete with firms from other countries, would this policy make the same sense as it might in a purely domestic context?

- **Тести та вправи.**

1. Термін “недосконалий конкурент ” у ринковій економіці характеризує продавця, який:

- А) не використовує прийомів цінової та нецінової конкуренції;
- Б) сам визначає ціни та обсяги продажу;
- В) свідомо не використовує конкурентні переваги;
- Г) використовує прийоми недобросовісної конкуренції.

2. Посилення тенденцій до монополізації в економіці будь-якої країни приводить:

- А) до ефективного розподілу і використання ресурсів;
- Б) до зменшення тиску державного регулювання;
- В) до більш гострої конкуренції;
- Г) до більш високих цін.

3. Вкажіть невірне твердження:

- а) всі монополії створюються урядами;
- б) всі монополії вдаються до цінової дискримінації;
- в) всі монополії мають додатній прибуток у довгостроковому періоді;
- г) всі монополії обирають обсяг виробництва, який відповідає еластичному попиту.

4. Згідно з правилом граничного випуску монополіст отримуватиме максимальний прибуток, коли...

- а) $MR > MC$; б) $MR = MC$; в) $MR < MC$; г) $MR = P = AC$.

5. Особливістю монополії є:

- а) $MR > MC$; б) $MR = MC$; в) $MR < P$; г) $MR = P = AC$

6. Максимізуючи прибуток, монополіст обирає такий обсяг виробництва, щоб попит на продукцію був:

- А) еластичним
- Б) нееластичним

- В) одиничної еластичності
Г) будь-яким, бо це продукція, у якої немає замінників.

7. Водопровід у місті це приклад...

- А. Досконалої конкуренції. Б. Олігополії
В. Монополістичної конкуренції. Г. Природної монополії.

8. Застосування цінової дискримінації можливе в умовах ринку...

- А. Досконалої конкуренції.
Б. Монополістичної конкуренції.
В. Олігополії.
Г. Монополії.

9. Ефективність діяльності природної монополії зумовлена...

- А. Дозволом, який фірма отримала від уряду для ведення бізнесу в даній галузі.
Б. Відсутністю конкурентів.
В. Дією ефекту масштабу виробництва в даній галузі.
Г. Існуванням бар'єрів для вступу в галузь.

10. Ефективність діяльності закритої монополії зумовлена...

- А. Дозволом, який фірма отримала від уряду для ведення бізнесу в даній галузі.
Б. Відсутністю конкурентів та закритістю ринку.
В. Дією ефекту масштабу виробництва в даній галузі.
Г. Існуванням бар'єрів для вступу в галузь.

11. Державі не слід боротися з природними монополістами, оскільки:

- а). це є монополія на природні ресурси обсяг яких може бути дуже обмеженим, що не дозволить ефективно їх використовувати двом фірмам;
б). це призведе до росту цін на товари чи послуги галузі для споживачів;
в). вони є державними підприємствами і контролюються урядом;
г). ці підприємства виробляють суспільні блага, необхідні суспільству.

12. Якщо університет встановлює ціну за навчання для іноземців вищу, ніж для українських студентів, то це є проявом:

- А) цінової дискримінації першого ступеня
Б) цінової дискримінації другого ступеня
В) цінової дискримінації третього ступеня
Г) відсутності цінової дискримінації.

13. Якщо залізниця встановила різні ціни на квитки для студентів і всіх інших пасажирів, то це є прикладом:

- А) цінової дискримінації першого ступеня
Б) цінової дискримінації другого ступеня
В) цінової дискримінації третього ступеня
Г) відсутності цінової дискримінації.

14. Якщо «Обленерго» встановлює різну ціну для споживачів електроенергії залежно від обсягів споживання, то це є прикладом:

- А) цінової дискримінації першого ступеня
Б) цінової дискримінації другого ступеня

- В) цінової дискримінації третього ступеня
Г) відсутності цінової дискримінації.

15. На відміну від досконало конкурентної фірми, монополіст...

- А. Має справу з абсолютно еластичною кривою попиту.
Б. Може продати будь-який обсяг продукції за будь-якою ціною.
В. Може призначити будь-яку ціну на свою продукцію.
Г. За певною кривою ринкового попиту обирає таку комбінацію ціни та обсягу виробництва, яка принесе йому максимальний прибуток.

16. Для фірми – ціноутворювача, на відміну від фірми ціноотримувача економічний прибуток буде:

- а) додатнім у довгостроковому періоді;
б) нульовим у довгостроковому періоді;
в) нульовим або додатнім у довгостроковому періоді;
г) додатнім або нульовим у короткостроковому періоді, але нульовим у довгостроковому періоді.

17. Власник фірми-монополіста вирішив збільшити обсяги виробництва і продажу з 300 до 400 одиниць продукції на місяць. Його економіст, оцінивши приріст загальних витрат у 20000 грн., а функцію місячного попиту як $Q_D=900 - 2P$, сповістив, що:

- а). його рішення правильне, економічний прибуток фірми зросте;
б). його рішення неправильне, економічний прибуток фірми зменшиться;
в). його рішення не змінить прибутку фірми;
г). оскільки фірма – монополіст, будь-яке рішення власника буде правильним.\

18. Яка із зазначених нижче умов є необхідною для стану рівноваги монополії:

- а). $MC = \frac{dTC}{dQ}$; б). $MR = \frac{dTR}{dQ}$; в). $MR = MC$; г). $AR = \frac{TR}{Q}$.

Вправа 1.

Визначить ціну квитка для студентів та інших глядачів. Якщо еластичність їхнього попиту складає (-3) та (-5) відповідно, а МС монополіста – власника кінотеатру дорівнює 30грн. Які заходи слід вжити власнику кінотеатру, щоб запровадити таку цінову дискримінацію? Який вид цінової дискримінації він застосовуватиме?

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.94-105; 122-132
2. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011. https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf

3. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.111-130
4. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.299-333; 337-369
5. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
6. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
7. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.
8. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.460-486
9. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х т. Т.2: Пер. с 13-го англ. Изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XV, С.99-120

Тема 9. Неповна конкуренція: монополістична конкуренція та олігополія.

1. Монополістична конкуренція.
2. Олігополія.

Економічні терміни та поняття

Translate and explain the significance of these words

Монополістична конкуренція. Диференціація продукції. Короткострокова (довгострокова) рівновага монополістично конкурентної фірми. Олігополія. Стратегічна поведінка. Модель ламаної кривої попиту. Жорсткість цін. Картель. Модель домінуючої фірми. Лідерство у цінах. Дуополія. Цінова війна. Модель Бертрана. Модель Курно.

• Питання для обговорення.

1. What is the relationship between product differentiation and monopolistic competition?
2. How is the perceived demand curve for a monopolistically competitive firm different from the perceived demand curve for a monopoly or a perfectly competitive firm?
3. If the firms in a monopolistically competitive market are earning economic profits or losses in the short run, would you expect them to continue doing so in the long run? Why?
4. Would you expect the kinked demand curve to be more extreme (like a right angle) or less extreme (like a normal demand curve) if each firm in the cartel produces a near-identical product like OPEC and petroleum? What if each firm produces a somewhat different product? Explain your reasoning.
5. Make a case for why monopolistically competitive industries never reach long-run equilibrium.
6. Моделі дуополії і теорії ігор.

- **Тести та вправи.**

1. Що з названого не є характерним для недосконалої конкуренції?

- а) в галузі діє велика кількість товаровиробників, які випускають неоднорідну продукцію;
- б) товари, які випускаються великою кількістю фірм, є стандартизованими;
- в) на ринку існує лише один споживач цієї продукції;
- г) інформація про ринок обмежена.

2. Основною рисою монополістичної конкуренції є:

- а) єдиний продавець на ринку;
- б) відсутність бар'єрів на вхід до ринку;
- в) однорідний продукт;
- г) диференційований продукт.

3. Що з наведеного нижче не є обов'язковою рисою ринку в моделі олігополії:

- а). наявність значних перешкод для входу на ринок та на вихід з ринку.
- б). можливість окремих фірм впливати на ринкові ціни.
- в). намагання кожної фірми на ринку до отримання максимально можливого прибутку.
- г). продукція фірм є однорідною.

4. Монополістична конкуренція – ринкова структура, яка поєднує ознаки монополії та конкуренції і виникає внаслідок:

- а) диференціації продукції та високих вхідних бар'єрів у галузь;
- б) абсолютно еластичного попиту на продукцію фірм та контролю над цінами;
- в) значного числа фірм та диференціації продукту;
- г) вільного входу на ринок та незначного числа фірм в галузі.

5. Який з товарів ніколи не вироблявся олігополіями:

- а) нафта;
- б) алюміній;
- в) мідь;
- г) пшениця.

6. Фірмі яка отримує нульовий економічний прибуток в довгостроковому періоді на ринку монополістичної конкуренції, треба:

- а). підвищити ціну на свій товар;
- б). розширювати виробництво і намагатись отримати додатну величину економічного прибутку;
- в). залишити галузь і знайти більш прибуткове застосування задіяних ресурсів;
- г). діяти так , як і раніше.

7. Для олігополії не характерні:

- а) стратегічна поведінка виробників;
- б) легкий вхід на ринок нових фірм;
- в) наявність кількох великих фірм, які виробляють подібні товари та надають послуги;
- г) можливість впливу на ринкову ціну.

8. Яка із зазначених нижче умов є необхідною для стану рівноваги олігополії:

а). $MC = \frac{dTC}{dQ}$; б). $MR = \frac{dTR}{dQ}$; в). $MR = MC$; г). $AR = \frac{TR}{Q}$.

9. „Ламана” крива попиту для олігополіста обов’язково передбачає:

- а) ламану криву граничної виручки (з вертикальним відрізком);
- б) розрив кривої граничних витрат;
- в) що ціна товару повинна бути більшою за граничну виручку;
- г) розрив кривої попиту.

10. Модель ламаної кривої попиту олігополіста ілюструє:

- а). лідерство в цінах;
- б). змову фірм щодо майбутніх обсягів випуску і цін;
- в). нестабільність цін;
- г). жорсткість цін.

11. Готель «Надія» - монополістично-конкурентна фірма. Для готелю «Надія» є типовим:

- а) диференціація продукту;
- б) додатній економічний прибуток у короткостроковому періоді;
- в) нульовий економічний прибуток у довгостроковому періоді;
- г) все вірно.

12. Економічний прибуток у короткостроковому періоді можуть отримати:

- а) тільки фірми-олігополісти;
- б) тільки фірми-монополістичні конкуренти;
- в) тільки фірми-досконалі конкуренти;
- г) фірми в будь-якій ринковій структурі.

13. Фірми-олігополісти, як правило, максимізують свій прибуток за допомогою...

- А. Контролю цін в результаті змови з іншими олігополістами.
- Б. Регулювання обсягів виробництва.
- В. Досягнення рівності граничної виручки і граничних витрат.
- Г. Економії на змінних втратах виробництва.

14. Важлива риса, яка відрізняє монополістичну конкуренцію від досконалої конкуренції, полягає в тому, що:

- а) є серйозні бар’єри для входження на ринок монополістичної конкуренції;
- б) конкуруючі фірми продають диференційований товар, а не однорідний;
- в) в довгостроковому періоді в умовах монополістичної конкуренції фірми одержують економічний прибуток;
- г) конкуруючі фірми продають унікальні товари.

15. У довгостроковому періоді монополістично конкурентна фірма буде знаходитися в стані рівноваги, якщо

- а) $P = LRMC$, $P = \min LRAC$;
- б) $P > LRMC$, $P = \min LRAC$;
- в) $MR = LRMC$, $P > \min LRAC$;
- г) $MR = LRMC$, $P < \min LRAC$.

19. За умов олігополії зміна МС не призводить ні до зміни обсягів, ні до зміни ціни. Це є проявом:

- а) моделі домінуючої фірми; б) моделі Бертрана;
в) рівноваги Курно; г) жорсткості цін.

20. АЗС - є прикладом монополістичної конкуренції. Для всіх АЗС є нетиповим:

- а) додатній економічний прибуток у короткостроковому періоді;
б) нульовий економічний прибуток у довгостроковому періоді;
в) $MC=P$;
г) диференціація продукту.

20. Стратегічна поведінку в дуополії найадекватніше відображається в:

- а) моделі домінуючої фірми; б) моделі Бертрана;
в) моделі Курно; г) моделі теорії ігор.

Вправа 1.

В роздрібній торгівлі спостерігається тенденція до збільшення числа магазинів, які торгують продуктами харчування.

- А). До якої ринкової структури відноситься цей випадок?
Б). Намалюйте графіки, що характеризують типову фірму в цій галузі у короткостроковому періоді.
В). Намалюйте графічно, як будуть розвиватися події у довгостроковому періоді.

Список рекомендованої літератури:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2001. – С.109-119
2. Patric M. Emereson. Intermediate Microeconomics/
<https://open.oregonstate.education/intermediatemicroeconomics/>
3. Steven A. Greenlaw, David Shapiro. Principles of Microeconomics 2e Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011.
https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/Microeconomics2e-OP_TYV1xlr.pdf
4. Пилипенко В.В. Мікроекономіка. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Суми: ВВП „Мрія”, 2007. – С.131-152
5. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський – К.: Основи, 1996, С.385-418; 423-452
6. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. пос. – 2-ге вид. К.: товариство “Знання”, КОО, 2002. – 211 с.
7. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. -2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. - 679с.
8. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З.Ватаманюка. — Львів: «Інтелект—Захід», 2008.— 540с.
9. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. – С.487-506

10.Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х т. Т.2: Пер. с 13-го англ. Изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XV, С.125-157

Питання, які виносяться на самостійне вивчення

Нормативний та позитивний аналіз. Потреби та їх класифікація. Безмежність потреб. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.20.
Динамічна модель ринкової рівноваги. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.29 – 30.
Еластичність лінійної функції попиту. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.36 – 37.
Суверенітет і раціональність споживача. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.45.
Ефекти доходу і заміщення. Ефект доходу та ефект заміщення для товару Гіфена. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.56 – 58.
Фірма як економічний агент. Витрати у довгостроковому періоді. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.62 – 63.
Довгострокові рівновага і пропозиція галузі. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С. 88 – 90.
Максимізація прибутку: довгострокова рівновага. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.99 -101.
Тема 9. Неповна конкуренція: монополістична конкуренція та олігополія. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.109 -121.
Тема 10. Антимонопольна політика. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.122 – 134.
Тема 11.Ринки факторів виробництва: праця. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.135 – 147.
Тема 12. Ринки факторів виробництва: капітал і природні ресурси. Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.148 – 160.

Тема 13. Загальна рівновага і ефективність.

Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.161 – 175.

Тема 14. Неспроможність ринку. Зовнішні ефекти.

Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.176 – 187.

Тема 15. Суспільні блага.

Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.188 – 196.

Тема 16. Ефективність, справедливість та державна влада.

Література: Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студ. екон. спец. закл. освіти: 2-е вид. У 2 Ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; за заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, - 2007. – С.197 – 210.

Підписано до друку _____ Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 2,0. Тираж 100. Зам. _____.

76025, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57
Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Тел. 59-60-50

